

DATINA

Serie nouă, anul 5, nr. 68, decembrie 2019
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

Cuprins

- 5 *Credință și tradiție*
Valoarea spirituală a colindelor românești
- 7 *Album de colecție*
Satele dobrogene în oglinda timpului
- 8 *Spic de soare, gând albastru*
Nevoia de Crăciun
- 10 *Info*
Sărbători populare dobrogene.
Crăciunul și Anul Nou
- 11 *Din satele dobrogene de altădată*
Udatul ginerilor
- 13 *Info*
Expoziție de pictură și ceramică
- 14 *Obiceiuri de pe la noi*
Busuioc, floare cu noroc
- 16 *Info*
Colinde, colinde, e vremea colindelor!
- 18 *Povestea vorbelor*
Altă căciulă
Info
- 20 Filmul „Maria, Regina României”
în proiecție de gală la Centrul
Multifuncțional Educativ pentru Tineret
„Jean Constantin”
- 22 *140 de ani de la prima școală
românească la Constanța*
Costache Petrescu, un dascăl de școală
nouă
- 25 *Documentar*
Valurile traiane sau Valurile lui Traian?
- 29 *Info*
Petronela Rotar, o nouă provocare
„Inimosul ziarist de rasă” Costa Foru
- 31 *Eveniment editorial*
„Managementul informației în media” la
Centrul „Jean Constantin”
- 34 *Din istoria Dobrogei*
Studenții în misiune socială
- 36

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU, DIRECTOR ARTISTIC: SILVIA ȚIGMEANU

REDACTOR ȘEF: CONF.UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, LAURENȚIU DESPINA,
ADRIAN NICOLA

Director economic: Alina ONEL
Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Brătianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

2019, o retrospectivă a unui an cultural educativ bogat

Prof. Doina Voivozeanu

Cât de repede s-au scurs zilele și lunile acestui an! Nici nu am apucat să facem inventarul faptelor cu care să împodobim bradul lui Moș Crăciun! Și cât de greu este să trecem în revistă doar sumar și selectiv evenimentele pe care le-am organizat și susținut pentru oamenii acestui județ, pentru promovarea culturii și educația artistică a unor mari categorii de public.

La Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, anul 2019 a fost un an încărcat cu proiecte originale, cu un puternic impact asupra comunității, pe care le-am dus la bun sfârșit. Valorificând experiența anilor anteriori, evenimentele lui 2019 au fost mai diverse, de la spectacole de folclor la producții editoriale, cercetări antropologice, concursuri de actorie pentru studenți, expoziții de pictură, ceramică și fotografie, recitaluri de muzică ușoară și pian, concursuri de scurtmetraje, acțiuni caritabile, concursuri de pian pentru cei mici, sau proiecții de filme documentare și artistice. Pentru toate gusturile și mai ales pentru toate vârstele.

Într-o enumerare aleatorie putem începe cu proiectul intitulat „Pe urmele lui Teodor Burada prin satele dunărene ale Dobrogei. 180 de ani de la nașterea primului folclorist al Dobrogei”, o cercetare antropologică și etnografică, desfășurată prin localitățile de nord ale județului, adunând mărturii despre tradițiile și obiceiurile care încă mai poartă amprenta acelor vremuri, aceste materiale urmând să devină parte a unei lucrări monografice. Dialogul cu oameni în vârstă din Oltina, Ostrov, Topalu, Seimeni, Gîrliciu, Saraiu, Vultur, Pantelimon, Ciobanu, Rasova, buni cunoscători ai regulilor de conviețuire, dar și ai tradițiilor locului, a dat măsură potențialului cultural al zonei pe care o vizăm, valorificând astfel un prețios material de cultură orală.

Am continuat seria edițiilor anastatice în proiectul „Conservarea de ediții anastatice a patrimoniului de carte dobrogeană de referință”, reușind astfel să recuperăm din uitare sau distrugere lucrări de certă valoare necesare bibliotecilor și celor interesați de studiul Dobrogei.

În luna octombrie, s-a desfășurat la Topalu ediția a XXIII-a a Festivalului Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moiescu”, devenit deja tradiție. Pentru a marca

cei 110 ani de la nașterea compozitorului care a dat numele prestigioasei competiții artistice, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, a lansat o lucrare biografică dedicată lui Dan Moiescu, completată cu partiturile cântecelor pe care le-a înregistrat pe parcursul vieții, cele mai multe fiind cântece semnate de Anton Pann, rescrise din partitura bizantină în partitură lineară, volumul fiind semnat Aurelia Lăpușan și Cristian Obrejan, dirijorul Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”. Este locul să subliniem că ne mândrim cu acest talentat ansamblu folcloric care susține concerte atât în țară cât și în străinătate, cu un repertoriu bogat pe care l-a oferit publicului. Cu Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” am realizat un proiect cultural amplu, o suită de trei spectacole folclorice, prin care am valorificat creații folclorice din zona Dobrogei marcând și diverse sărbători populare sub genericul „Sărbători populare dobrogene”. Departe de a reprezenta un simplu divertisment, acest proiect a subliniat specificul manifestărilor artistice ale sărbătorilor populare, beneficiind de o numeroasă audiență.

Îndreptându-ne atenția în principal asupra tradițiilor din Dobrogea, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a marcat Ziua Dobrogei printr-o premieră la Constanța: lansarea primului audiobook despre istoria Dobrogei ce cuprinde 15 scrieri legende, mituri și povestiri selectate din volumele „Poveștile Mării Negre”, semnate de Cristian Cealera, înregistrate în lectura actorilor Mirela Pană și Dan Cojocaru, ce poartă numele de „Dobrogea de poveste”. Tot pentru a cinsti Ziua Dobrogei ne-am implicat și în organizarea unui festival de mare anvergură „Sărbătorim Dobrogea”, prin care Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” le-a pregătit constănțenilor trei zile de momente artistice susținute de ansambluri dobrogene în cadrul Târgului care a avut loc la Pavilionul Expozițional, „Dobrogea, un festival de obiceiuri, tradiții și gusturi”. Tot la Pavilionul Expozițional din Constanța, am organizat pentru prima dată anul acesta Sărbătoarea Tradițiilor și a Meșteșugurilor Dobrogene, în parteneriat cu Asociația de Management al destinației turistice „Delta Dunării”, Consiliul Județean Constanța și

Consiliul Județean Tulcea, un eveniment care a oferit publicului ocazia de a participa în premieră la ateliere de țesut, de torsul lânii, de pielărie sau obiecte din lemn. O surpriză îmbrățișată de public a fost și cuptorul arderii vaselor din lut, realizată de profesorii și elevii noștri de la clasa de ceramică. Nu putem continua fără să amintim de „Ziua multiethnicității dobrogene”, pe care am organizat-o și anul acesta în scopul promovării diversității culturale și a climatului de armonie și toleranță interetnică ce caracterizează regiunea Dobrogea, ceea ce ne-a încurajat să organizăm un întreg festival intitulat: „Dobrogea la porțile Balcanilor”. Un eveniment fascinant care a prezentat într-o împletire armonioasă suite instrumentale și coregrafice din Dobrogea sau recitaluri ale unor soliști din țară și momente artistice ale unor ansambluri din spațiul Balcanic.

Nu în cele din urmă, țin să o spun cu mândrie, că avem o mulțime de elevi talentați și, de foarte multe ori, aceștia sunt răsplătiți pentru munca pe care o depun zi de zi. Elevii noștri participă la foarte multe concursuri de pian, fotografie, pictură, actorie, muzică ușoară sau dans, câștigând de cele mai multe ori premii. Inspirați de micile talente, am ținut să organizăm concursuri la care generația tânără să își poată etala talentele. Spre exemplu, în luna iunie am organizat cea de-a IV-a ediție a Concursului Național de Interpretare Pianistică „Piano Art”, sub atenta coordonare a doamnei Silvia Țigmeanu – director artistic al instituției, unde copiii au susținut un superb recital la pian, deschiderea fiind făcută de Grupul Vocal „Giocoso”, format din elevii noștri și coordonat de doamna prof. Rodica Iftime.

Elevii clasei de ceramică și pictură au realizat două proiecte importante anul acesta: „Arderi Arhaice/Arderi Experimentale” și Tabăra de pictură „Kreator Art”, sub îndrumarea profesorului Florentin Sîrbu, ambele proiecte materializându-se cu lucrări impresionante care de curând au fost expuse publicului la Centrul Multifuncțional Educativ „Jean Constantin”, locul unde desfășurăm multe evenimente cu precădere din aria cinematografică, și care, în luna iulie, a găzduit și primul Concurs Național de Arta Actorului pentru studenți, care s-a desfășurat ca

un omagiu adus regretatei actrițe Diana Cheregi, acordându-le tinerilor șansa de a participa la ateliere de creație, improvizație, actorie, canto cu specialiști și, totodată, oferindu-le o rampă de lansare spre arta scenică.

În fiecare an, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” organizează două acțiuni: „Sfintele Paști în datini și obiceiuri”, cu ocazia sărbătorilor Pascale, și „Tradiții și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou”, cu ocazia sărbătorilor de iarnă, proiecte care se adresează copiilor cu dizabilități asociate de la Centrul Școlar pentru Educație Inclusivă precum și elevilor cu care instituția noastră are încheiate parteneriate. Aceste două sărbători sunt un prilej de a ne dezvolta spiritul de empatie, amintindu-ne să dăruim.

Trebuie să menționăm apariția lunară a Revistei „Datina”, aflată în al cincilea an de la apariție, serie nouă, care îmbogățește paleta activităților desfășurate în sfera păstrării și promovării valorilor tradiționale, mulțumind cu recunoștință tuturor colaboratorilor noștri. Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” are un rol important în procesul de educație permanentă și o contribuție la consolidarea nivelului de cultură a unei mari categorii de persoane, de la tineri la adulți. De aceea, vom continua să ne implicăm activ în organizarea învățământului artistic și a însușirii meșteșugurilor tradiționale, fiind singura instituție de acest gen din județ.

A fost un an bogat, cu evenimente și activități pline de contraste, care nu ar fi fost posibile fără muncă asiduă, fără seriozitate și responsabilitate. Pentru anul 2020, vom lărgi aria proiectelor culturale inițiind noi acțiuni care să ne permită să ne adresăm și altor categorii de public.

Transmit mulțumirile noastre tuturor cititorilor, colaboratorilor, profesorilor instituției pentru eforturile pe care le depun pentru educația elevilor, pentru pasiunea de care dau dovadă, tuturor angajaților, pentru seriozitatea cu care se implică în proiectele instituției.

Să fie 2020 un an prosper, plin de rodnicie, mai bun, iar speranța să ne deschidă poarta spre bucurii și împliniri!

La mulți ani!

Valoarea spirituală a colindelor românești

Costică APOSTU, diacon la Biserica „Sfântul Ștefan” Constanța

Desene de Demian, reproduse din cartea Colinde de G. Breazul

„Marele praznic al Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos – Crăciunul – este însoțit, de când există neamul românesc, de colindele religioase”. Parte integrantă a folclorului religios, colindele reprezintă o valoare spirituală neprețuită, după trup a Mântuitorului Iisus Hristos, făcută într-un mod cuviincios, demn și frumos. Noile cântece de Crăciun sunt alcătuite de creștini și sunt bazate pe Sfânta Scriptură și pe Sfânta Tradiție sau inspirate din viețile sfinților, din iconografia bisericească sau pictura bisericească. Astfel, datina colindatului s-a perpetuat, iar colindele au cert proveniență bisericească. Putem afirma că așa cum poporul român s-a născut creștin, tot așa și colindele noastre s-au născut creștine, sub semnul sfânt al Ortodoxiei noastre populare. Cât despre vechimea lor o demonstrează prezența în textul lor și al plugușoarelor noastre numele „Bădicii Traian”, ceea ce amintește de perioada formării noastre ca popor și de strămoșii noștri. Refrenul „Lerui Doamne, ler” din colinde provine din latinescul „Holeluiah, Domine!” (Al Rosetti), adică aleluia, vechi cuvânt bisericesc des întâlnit în cărțile noastre de cult.

Colindele s-au păstrat, așadar, de la o generație la alta, ca ceva scump ființei neamului nostru, răsunând în preajma sfintei sărbători

a Nașterii Pruncului Iisus, în Ajunul Sfântului Vasile și al Anului Nou, reprezentând acel clasic „sine qua non” al acestor sărbători. De sute de ani, copii, flăcăi sau adulți, în fiecare zonă a țării, se pregătesc din timp să vestească minunea din peștera Bethleemului, unde s-a născut Iisus Hristos, Mântuitorul lumii. În versurile lor duioase și pline de căldură descoperim sensuri adânci ale unei trăiri religioase autentice. Prezentând dogma ortodoxă îmbrăcată în stralucitul idilic al colindei, colindătorii împlinesc o frumoasă operă de catehizare, gustată mai ales în rândul credincioșilor de la sate. Puține popoare ale lumii au însoțit „taina cea de veac ascunsă și de îngeri neștiută” a Fiului lui Dumnezeu cu o prezentare atât de sensibilă și-n același timp profundă, cum am făcut-o noi, românii!

Una dintre cele mai importante dogme creștine – Întruparea Mântuitorului – este prezentată în toată complexitatea ei: în Bethleemul Iudeii, în Țara Sfântă, își începe pelerinajul Sfânta Fecioară în sânul naturii, căutând loc să nască și-l află în ieslea boilor. Nașterea lui Iisus este confirmată de apariția stelei care îi călăuzește pe cei trei magi, de închinarea păstorilor, de bucuria îngerilor. Pentru a-l face mai autohton pe Pruncul Hristos, Sfânta Fecioară își caută loc să nască „lângă Mureș,

lângă Tisa". Sau pentru a fugi de furia lui Irod, Sfânta Fecioară nu mai fuge în Egipt, ci în munții noștri falnici:

*„Pruncu-n brațe că-și lua
Cărăruia-și de-apuca
Cărăruia drept în munți
Drept în munți, la munți cărunți...”*

Noaptea sfântă a Nașterii lui Hristos este o noapte de taină, plină de freamăt și mister, încât pare că Dumnezeu se amestecă printre veselii colindători, vestind, odată cu glasurile copiilor - cu inimile ca potirele de trandafiri - cea mai tainică dintre taine - Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Micii colindători, cu obraji rumeni de ger, dar cu căldură-n glas și-n priviri, trezesc gazele anunțându-le că:

*„Noi umblăm să colindăm
Și pe Domnul căutăm
Din seara Ajunului
Până-n a Crăciunului
Că s-a născut Domn frumos
Numele lui e Hristos...”*

Dar colindele spun din cine se va naște Hristos:

*„Din Fecioara Mariam
Din neamul lui Avraam
Din sămânța lui David
Din Duhul Sfânt zămislit...”*

Rând per rând colindele prezintă evenimentele din viața pământească a Mântuitorului - pătimirea, răstignirea, moartea și învierea - divinitatea și mesianitatea sa pentru a ajunge la altă dogmă importantă, aceea a răscumpărării din robia diavolului cu scopul mântuirii:

*„Dumnezeu fiind din fire
Ai luat chip de omenire
Și te-ai dat la răstignire
Pentru-a noastră mântuire...”*

O colindă prezintă rolul Crucii în istoria mântuirii:

*„O, Iisus, nume dulce
Ne-ai scăpat prin Sfânta Cruce
De osânda strămoșească*

Și din mâna diavolească...”

Alături de Mântuitorul Hristos, un loc central în colinde îl ocupă Maica Domnului. Dogma ortodoxă despre Prea Sfânta Fecioară este înfățișată în colinde, fiind numită „Curata”, „Preacurata”, „Preanevinovata”, „Lumină preasfântă”, ca-n următorul cântec de stea:

*„Că astăzi Curata
Preanevinovata
Fecioara Maria
Naște pe Mesia...”*

Valoarea spirituală a colindelor românești constă, mai ales, în rolul pe care l-au jucat în apărarea credinței noastre ortodoxe în vremurile când prozelitismul eterodox căuta să rupă unitatea noastră de credință. Colindele au fost și au rămas mijloacele cele mai populare și eficace pentru apărarea Ortodoxiei strămoșești pe întreg cuprinsul patriei. Colindele reliefează și unitatea simfonică panortodoxă și legăturile multiseculare cu Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, atunci când mută locul nașterii de la Bethleem la Constantinopol, numit Țarigrad:

*„La poartă la Țarigrad
Ziurel de ziuă
S-a născut mare-mpărat
Ziurel de ziuă...”*

În pragul celei mai sfinte dintre nopți, a nopții de taină când îngerii se pregătesc să arunce din cer scara de lumină pe care însuși Dumnezeu va coborî pe pământ și în inimile noastre, când în fiecare casă de creștin arde candela sub icoana împodobită cu busuioc și ștergare românești, când cetele de colindători încep să brăzdeze ulițele satelor și ale copilăriei noastre, și după ce ne vom usca pe furiș lacrima scăpată printre gene, pricinuită de emoția reîntâlnirii cu Pruncul Iisus, să ne reamintim că El înseamnă bucurie, că ne-a adus și ne aduce de două mii de ani pacea, fericirea și bucuria, și să-i cântăm împreună cu sfinții săi îngeri: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire!”

Satele dobrogene în oglinda timpului

Ilinca Leda WANDA TEODORIU

Teodor Burada nu a lăsat doar o carte-mărturie, ci un certificat de autenticitate și moștenire asupra Dobrogei românești, spune publicista Aurelia Lăpușan, autoarea monografiei. Marele etnograf Teodor Burada a călătorit și a studiat spațiul dobrogean la începutul anului 1879, iar concluziile le-am primit prin intermediul unei lucrări capodoperă: „O călătorie în Dobrogea!” A fost prima lucrare de literatură populară a unei regiuni geografice distincte ce a avut la bază principii etnografice și social-istorice precise, culegerile efectuându-se direct, prin anchetă, la fața locului. „Scopul călătoriei ce am făcut în Dobrogea a fost mai mult a studia credințele, datinile și obiceiurile românilor ce locuiesc acolo și a aduna poeziile lor populare, singura avuție intelectuală ce posed”, mărturisea Burada, în prefața lucrării editată anul următor, în 1880.

Se consideră că „O călătorie în Dobrogea” este o carte indispensabilă pentru orice cercetător al folclorului și istoriei culturale românești, mai ales datorită caracterului interdisciplinar care derivă din vasta erudiție a autorului. Acum, pornind de la moștenirea lăsată de primul folclorist al Dobrogei, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor Burada”, editează și lansează o lucrare unică, o culegere de imagini în paralel cu o analiză antropologică și etnografică în aceleași sate cercetate și în 1879. „Satele dobrogene de la Dunăre în oglinda timpului” reprezintă cel mai nou și ambițios proiect al Centrului Cultural „Teodor Burada”, realizat în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Constanța și Secția Jurnalism a Facultății de Litere a Universității

„Ovidius”.

„Opinia mea este că tradițiile și obiceiurile dau identitate unei regiuni, unui popor. În contextul în care, la nivel mondial, se remarcă o diminuare treptată a obiceiurilor vechi și a modului de viață tradițional, o estompare a interesului pentru produsele culturii tradiționale, cred că era normal să vedem dacă „detradiționalizarea”, pusă pe seama slăbirii coeziunii sociale dintre membrii societății și pe dispariția valorilor și credințelor afectează și zonele tradiționale dobrogene. Așadar, ne-am propus și am realizat o cercetare de antropologie culturală și socială privind obiceiuri, datini, ritualistică, spiritul religios, interesul pentru contextul actualizării anumitor piese din repertoriul lui Teodor Burada. La final, am editat și un superb album din care sper să reiasă cât de frumoase sunt satele dobrogene de la Dunăre în oglinda timpului” povestește Doina Voivozeanu, directorul general al Centrului Cultural Teodor Burada.

Astfel, cercetările acestui proiect au fost realizate în localitățile Ostrov, Oltina, Rasova, Cochirleni, Seimenii Mari, Seimenii Mici, Topalu, Gârliciu, Vultur, Saraiu și Ciobanu. De altfel, acestea sunt o parte din satele pe care Teodor Burada le-a vizitat în peregrinările sale. Specialiștii consideră că monografia dobrogeană a marelui etnograf ar fi putut deveni un studiu de referință în folclorul european, dacă autorul nu ar fi ocolit deliberat fondul popular al naționalităților conlocuitoare. La aproape un secol și jumătate, un proiect prezent își propune o cercetare interdisciplinară, antropologică și etnografică în aceleași localități. Este o actualizare clară a moștenirii primite, dar totodată o dovadă că satul dobrogean de la Dunăre a păstrat din generație în generație zestrea inventariată în urmă cu 140 de ani.

„Scopul acestui demers îl reprezintă dorința de a conserva cele mai reprezentative elemente de tradiție din satele dobrogene de la Dunăre, în conformitate atât cu misiunea Centrului, cât și cu ceea ce legislația românească, normele europene și cele UNESCO impun. Ne dorim să le insuflăm tinerilor dorința conservării tradițiilor populare, a obiceiurilor și datinilor. Acest proiect aduce mai aproape satul dobrogean și, totodată, ne dezvăluie evoluția vieții pe parcursul unui secol și jumătate. *Satul dobrogean de la Dunăre în oglinda timpului* este albumul nostru de suflet”, mai spune Doina Voivozeanu, directorul general al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor Burada”.

„Datina” este o revistă cu tricolorul în suflet. Iar acum, în decembrie, cu ace de brad la rever. Are o căldură, un farmec aparte și “vibrează” românește prin fiecare articol al său. Tradiții și obiceiuri stau împreună la masă și, ca-n fiecare zi din an, este o sărbătoare populară a ospitalității, dar și a istoriei, a folclorului, dar și a tot ceea ce respiră datina locului. Un muzeu al gândurilor bune, de suflet, în care fiecare român adevărat își găsește locul și află despre toți ai lui, despre legenda neamului său și despre culorile în care timpul, acest artizan peren în suflet și-n simțiri, a țesut o năframă de dor.

În calendarul fiecărui an, Decembrie este sfârșitul unui drum din mlădița căruia pleacă

gânduri, fapte, aspirații. În muzeul “Datinei”, în camerele rezervate lunilor anului, au încăput de-a lungul timpului toată Dobrogea și câte ceva din surorile ei de dincolo de Dunăre. Cu obiceiuri și povești care duc mai departe ADN-ul românesc. Pentru că un eseu despre România și tradițiile ei este ca o poză de familie, cu toți ai noștri. Români mai vechi și mai noi, chiar și cei foarte vechi, de-o seamă cu țara, bunici și străbunici ai acestei țări, unchi și mătuși, veri, frați și surori, românii buni și cei foarte buni, românii frumoși și cei foarte frumoși, cu toții strânși în curtea casei cu munți dăltuiți dincolo de acoperiș, cu Marea în inimă, cu veranda plină de câmpii și cu o mulțime de pârlăieș care curg prin curtea ei, plină de copaci

un altul. În fapt, o altă crenguță care își caută lumina, rodul și rostul. Decembrie, prin ajunul Crăciunului și apoi prin marea sărbătoare a Nașterii Domnului, aduce la suprafață tot ce este mai bun în oameni, le luminează chipurile și le pune mere coapte în obraji. Decembrie este o lună în care energiile pozitive și optimismul ies la suprafață și astfel lumea este parcă mai frumoasă. În fiecare an, Crăciunul are darul de a pune în ramă generozitatea oamenilor, emoțiile lor și trăirile de suflet.

De mii de ani, Sfânta sărbătoare a Nașterii Domnului face în fiecare dintre noi ca semințele binelui să rodească, împlinind cu prea plin

și de flori, de istorie și de artă populară, și de-o dragoste mare de neam, cât România cea Mare.

Crăciunul este data nașterii lui Isus, o sărbătoare de familie, cu obiceiuri străvechi, cu brazi împodobiți, cu cadouri și bunătăți culinare irezistibile. O sărbătoare vibrantă, plină de emoție și căldură în mijlocul iernii. Dincolo de toate acestea este o stare de spirit și o emulație care scoate tot ce este mai bun și mai frumos în oameni, asemenea unui izvor, tăcut până atunci, care inundă cu energie și bunătate fiecare respirație. Este un moment magic în care nu-și au loc faptele “mici”, gândurile înnoirite sau alte motive de supărare. Oamenii petrec și trăiesc

clipele unei zile luminoase cu o altă intensitate, cu altă deschidere și motivație.

Tradiția populară, păstrată de la o generație la alta ca pe o sfântă comoară a nașterii și devenirii noastre pe acest pământ, spune că Dumnezeu a picurat versul melodios al colindelor în sufletele românilor pentru ca numele său sfânt să-și găsească drumul spre inimile oamenilor și pentru a nu-i duce în isпита cea rea. Cât vom avea colinde, sorbite din pocalul legendei populare, în toate colțurile țării, vom avea acea liniște și tihnă, vom putea merge mai departe și vom construi, vom înălța gânduri bune la cer, vom iubi și vom spune copiilor că, de mâine, orizontul este în vârful degetelor lor. Steaua care sus răsare

darurile materiale și împlinirea de a avea o țară cuceritoare prin frumusețea ei, cu straie curate și mândră-ntre toate celelalte.

...Văzută prin culorile sufletului nostru, Decembrie este o lună frumoasă, care te îmbie cu darurile ei să-i treci pragul zâmbind. Dar nevoia de bine și de frumos ne încearcă tot timpul și speranța ne face să ne-o dorim întotdeauna, indiferent de anotimp. Cu ochii copilului din fiecare dintre noi, trăim nevoia de bunătate în orice clipă. Dar avem oare voie să visăm cu ochii deschiși, să ne gândim cum ar fi ca-n fiecare clipă să fim mai buni, indiferent de data din calendar? Desigur, avem voie. Atmosfera zilelor de sărbătoare ne-ar lumina sufletele atunci când

amintește de nașterea Mântuitorului, serbată prin curățenia sufletească a fiilor acestui neam, cu bogăție sufletească și dorința de a fi mai buni pentru a se bucura de binecuvântarea de a fi român. Păstrând tradiția păstrăm conștiința apartinerii noastre de neam la râul, ramul, România. Existența obiceiurilor populare ne face mai bogați cu fiecare colindă, împlinind spiritual, dându-ne identitate și o istorie cu care ne mândrim, păstrând-o legată cu fire de aur și dor. Monumente ale spiritualității noastre, care ne-au făcut mai generoși, mai curați și mai atașați de valorile unui patriotism de suflet, obiceiurile Sfintelor sărbători au adus dincolo de

bunătatea față de tot ce ne înconjoară ar ajunge ca un prinos. Nevoia de Crăciun este ceva firesc. Nevoia de a trăi la orice pas Crăciunul nostru din fiecare zi, în care suntem mai buni, mai frumoși. Neobosind a visa că viața poate fi și un fluviu de aspirații îndrăznețe care scânteiează într-un uriaș brad imaginar. Un vis perpetuu, trăit la intensitate maximă, cu inima deschisă și cu gust de gânduri bune, care să facă din el o stare, ba chiar o neprețuită "datină".

*La multe gânduri bune și frumoase
precum voi, toți cititorii „Datinei”!
La mulți ani!*

Sărbători populare dobrogene. Crăciunul și Anul Nou

Ana-Maria ȘTEFAN

În data de 4 decembrie 2019, Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, a organizat spectacolul de folclor „Sărbători populare dobrogene”. În scopul de a redescoperi folclorul românesc și tradițiile populare din preajma Crăciunului și a Anului Nou, publicul constănțean a răspuns invitației noastre, participând în număr mare la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”. Alături de orchestra Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” dirijată de maestrul Cristian Obrejan, au urcat pe scenă soliștii: Ion Ghițulescu, Mariana Ionescu Căpitănescu, Elena Plătică, Ionuț Petreacă și Ansamblul „Florica de la munte”, din județul Neamț.

Spectacolul face parte dintr-un proiect cultural mai amplu, gândit ca o suită de trei spectacole folclorice, ce presupune valorificarea creațiilor folclorice din zona Dobrogei și păstrarea specificului național dar și marcarea unor sărbători populare principale de pe parcursul anului 2019.

După succesul răsunător al primelor două spectacole organizate atât sub semnul sărbătoririi Zilei Universale a lei din data de 13 iunie, cât și sub semnul sărbătorii creștine-ortodoxe Înălțarea Sfintei Cruci din data de 12 septembrie, care a marcat trecerea de la vară la toamnă, asimilată, cunoscută și sub numele de Ziua Crucii, Cârstovul Viilor sau Ziua Șarpelui, a venit în sfârșit și cel de al treilea spectacol, ca o încununare a manifestărilor dedicate folclorului dobrogean sub semnul sărbătorilor de iarnă: Crăciunul

și Anul Nou. Spre deosebire de incantații, de descântece, unde poezia însoțea actul magic și se adresa numai unor forțe supranaturale, urarea din colinde era un mod poetic de a inspira oamenilor încrederea în anul ce vine, de a-i face să creadă cu tărie în împlinirea urării. Un gest magic cu caracter sincretic este plugușorul. Așa cum colindele domină sărbătoarea Crăciunului, uratul cu plugușorul domină sărbătoarea Anului Nou. Plugușorul a fost cândva un obicei agrar, o urare de An Nou. Plugul împodobit era plug adevărat, tras de patru sau doi boi.

„Consider că jocurile și cântecele ce fac parte din repertoriul obiceiurilor legate de schimbarea anului, sunt documente prețioase pentru studiul dezvoltării culturii populare la români. Totuși, deși legătura cu tradiția este încă foarte puternică, se poate observa o continuă schimbare în ceea ce privește procesul de dezvoltare a tradițiilor. Cântecele și jocurile obiceiurilor legate de schimbarea anului continuă să fie supuse selecționării, pentru a fi mereu contemporane, așa cum de altfel au fost selecționate și cizelate în trecut, devenind din formule magice poezii și cântece de mare desăvârșire și frumusețe. Probabil că unele vor cădea, nu vor rămâne decât documente ale unor concepții trecute, dar altele se vor păstra și se vor dezvolta mai departe. Este ceea ce ne dorim, să le promovăm și să le transmitem din generație în generație. Vă așteptăm în număr cât mai mare.” A declarat prof. Doina Voivozeanu, Director General al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada.”

Pe tinerii însurați în anul care trecuse, mijitul zorilor i-a găsit pe deal, afară din sat. Se strânseseră până la ultimul. Nimeni nu voia să lipsească de la o așa înfruntare, ce urma să se petreacă îndată ce avea să răsară soarele.

Răzbiseră, sus la țarină de cu noapte, călări, pe jos ori cu săniile, încotoșmănați zdravăn. Cu ajutorul rudelor, folosindu-se de scări ușoare și înalte, ei ridicaseră din lemne, rădăcini, paie, crengi uscate, maldăre de coceni și de viță, bețe de floarea-soarelui și cătină, câteva namile de stive.

Vedeniile întunecate, nepământești, împungeau bolta cerului cu ascuțișul vârfurilor, vărsând parcă peste capetele lor puhoiul sticlos, înălbit de ger, al stelelor.

Când au considerat că grămezile sunt îndeajuns de meșteșugite, le-au aprins și au rămas să le păzească și să aștepte. Cei sosiți călări dădeau roată rugurilor cu caii de dârlogi, pregătiți să încalece și s-o apuce la fugă. Cei pedestri aruncau pumni de sare și bulgări de tămâie în focuri, făcând flăcările să trosnească strașnic, puși, și ei, s-o tulească la cel mai mic semnal. Și unii și alții nu-și găseau astâmpărul, trepădau de colo-colo, dârdâind, îmbujorați mai mult de emoție decât de frig.

Din când în când, ca la o comandă, abia înfrângându-și zbuciumul, înțepeneau locului și trăgeau cu urechea spre valea înecată încă în negura grea a nopții și a somnului dinspre ziuă. Pălălăile uriașe, în clătinatul lor halucinant, le prelungeau nefiresc umbrele încremenite și încordarea. Nu auzeau decât cocoșii cum băteau aerul cu aripile și cum nu mai pregetau în a se ațâța între ei, cucurigând îndelung, disperat și prevestitor.

Pe măsură ce s-a luminat, neliniștea însurățeilor a sporit văzând cu ochii. Iar când

peste culmea Derventului a început să crească un imens arc roșu, dând senzația că zariștea ar sângera, au simțit un zvâcnit în piept, care le-a tăiat respirația. Panica s-a dezlănțuit în ei atunci de-a binelea.

– Auziți-i că vin! Fiți gata! Să-i împiedicăm să ne fure focurile! Și să nu le cădem în mâini! – a strigat, ca lovit de streche, unul mai ager de auz.

Iar ceilalți au sărit cu toată iuțeala pe bidivii sau în capul oaselor și, împărțiți în cete au împresurat stivele, vâjâindu-și amenințător ciomegele pe deasupra creștetelor.

Din josul văii începuse să suie un tumult înverșunat. Aproximarea lui le asprea bătăile inimii și înfrigurarea din priviri.

La fel ca și ei, încălecată pe sireapi mărunți și sprinteni, în sănii ori cu piciorul, grupuri-grupuri, întreaga suflare a tinerilor necăsătoriți din sat luase cu asalt dealul.

O dată urcați pe spinarea acestuia, feciorii în goana lor impetuoasă s-au năpustit cu ciomegele și lațurile de funie asupra ginerilor. Un vâlmășag și o hărmălaie asurzitoare, trânte înfocate, urmărit de un haz sălbatic s-au încins între cele două tabere. Oameni și cai se scufundau, alunecau, se răsturnau și involburau, înotau prin nămeți, de ieșeau văpăi dintr-înșii și nu alta.

Ginerii care pierdeau focurile ori le părăseau, ștergând-o hoțește să-și apere pielea, erau oprîți să mai continue bătălia și siliți după cum cerea obiceiul să se lase legați.

Feciorii din neamurile lui Petcu și Moise, veri primari după mame, porecliți și Peștelung, niște deșirați roșcovani, pistruiați și cam zurbagii, în iureșul încăierării s-au brodit față în față cu găgâlicile de gineri vioi, bruneti, nițel năzdrăvani și cu luminile ochilor ca florile de cicoare din stirpea lui Vasile Micica.

Bondocilor le-a pierit piuitul, crezând că se

dărâma cerul pe ei. Agitați, împiedicându-se unul de altul, au înghițit în sec și au dat s-o zbughească și să scape spre câmp. Dar, în brambureala lor, ghețușul le-a fugit de sub tălpi și nici n-au știut când au pornit-o fără să vrea de-a rostogolul pe coastă în jos. Au intrat așa val-vârtej pe ulița strâmtă și abruptă a lui Tărăoi și nu s-au oprit decât în ghizdurile fântânii lui Cântăbine de pe malul Dunării.

Cine i-a văzut venind de-a dura pe povârniș, a presupus că sunt bulgări de zăpadă împinși pe pârție la vale de cei ce se hârjoneau pe țelină.

Alarmate, nevestele lor pițindele au alergat într-un suflet și i-au cărat pe brațe acasă. După această pozna, bieții de ei au bolit la pat câteva săptămâni de vătămături și tremurătură.

Între timp, sus în vârful dealului luptele se sfârșiseră. Cum flăcări fuseseră, și în acest an, mult mai mulți decât ginerii, aceștia izbutiseră să-i supună pe ceilalți.

Numai uriașul satului, Tițu al lui Tudor Caraenache, nu se lăsa încă biruit. Ținea piept cu îndârjire la vreo doisprezece feciori din neamul de ciobani al lui Pascu. Bine hărăzit de Dumnezeu, el măsura doi metri și ceva și cântărea peste o sută cincizeci de kilograme, avea palmele și tălpile cât niște palești, fiind în stare să dărâme un taur cu lovitura pumnului său.

Voinicul mai era înzestrat și cu un mădular falnic, ce-i atârna prin cracul pantalonului ca un șarpe până la genunchi și pe care îl ținea prins de picior cu o cordiță de rafie, iar iarna vârat într-un nahuinic din blană de batal. După ce crăielise cu iepșotinele și teleleicile din șapte sate, își găsise perechea pe potrivă târziu la treizeci și cinci de ani, când jurase să intre în rând cu lumea și să se facă om de casă.

Dar muierile, atât cele tinere, curioase și neștiutoare, cât și cele coapte, dornice și nestăpânite, continuau să nu-i dea pace și să roiască pe lângă el ca albinele în jurul stupului. De aici pornea și dușmănia ascunsă, neîntreruptă, pe care i-o purta majoritatea băietanilor și bărbaților din sat.

Pârâiau și scoteau scânteii bâtele când se loveau de brațele lui de cremene. Atacatorii se repezeau cu năduf, în valuri, asupra-i. Cum oboseau unii, se retrăgeau de-o parte, iar alții odihniți săreau în locul lor la bătaie. Dar, și așa, tot nu reușeau să-i vină de hac. Zdrahonul se ținea semeț și puternic înfipt pe picioare.

Pe de lături, toți ceilalți urmăreau înfierbântați și nerăbdători desfășurarea acestui ultim episod al înfruntării.

Atunci i-a ieșit dinainte Florin Pascu, un holtei vestit pentru harul lui fără seamăn de a imita la ocarină păsările cerului și de a cânta la cimpoi, dar și în încăierările cu ciomăgarii.

Tițu știa ce hram poartă ciobanul și poate tocmai de aceea, văzându-l cu câtă îndemânare

și ușurință își ridica și învârtea ciomagul, l-a încercat o scurtă șovăială.

Florin s-a uitat lung și viclean la el, a surâs cu subînțeles și nu i-a iertat acea singură clipă de slăbiciune.

O pălitură fulgerătoare, plasată, în același moment, în moalele capului, l-a făcut pe uriaș să se prăbușească pe spate ca bătut de vânt și să zdruncine zăpada bătătorită. Iar până să se dezmeticească din amețală și derută, ai lui Pascu au fost călare pe el și l-au legat fedeleș.

– Ei, acum, hai să-i ducem la udat – a zis careva.

– Pornim – a hotărât altul.

Ziua trecuse spre amiază când feciorii au coborât cu captivii la Dunăre, unde i-au vârat și îmbăiat cu de-a sila în apa amestecată cu sloiuri a copcilor tăiate, de oameni tocmiți, din vreme.

Numai pe Tițu nu aveau spor să-l bage în vreun ochi de apă. Deși apucară să-l dea jos din sanie, legat zdravăn cu mâinile pe lângă trup, cei din neamul lui Pascu, oricât s-au căznit pe urmă, n-au mai reușit să-l urnească. Matahala își împlântase gleznele în zăpada înmuiată și se lăsa greu, împotrivindu-li-se cu îndărătnicia unui malac.

Dacă au văzut și văzut că nu o scot la nici un liman cu el, vreo zece inși l-au ținut pe loc, iar alți doi i-au turnat cu căldările apă din belșug pe cap.

Grămadă pe mal, lumea nu se mai sătura să caște gura cu încântare și interes la scenele neîmplânzite care se desfășurau pe gheață.

De-abia când a fost udat și ultimul dintre ei, ginerii s-au recunoscut învinși.

– Ați câștigat! Ați câștigat! Să fie într-un ceas bun! Dar-ar Dumnezeu să vă însurați, și voi, cât mai repede, după pofta inimii! – le strigau și le urau aceștia tinerilor necăsătoriți.

Feciorii, o dată declarați biruitori, i-au eliberat pe gineri de sub puterea lor, dezlegându-i din funii și lațuri.

Un chiot sălbatic de nesfârșită bucurie a șters ca prin minune întreaga rivalitate dintre cele două grupuri.

Și, ca și când ar fi fost înțeleși, au azvârlit ciomegele de nu s-au văzut și au scos la iveală din sân și buzunare, de la brâu și de pe mânecile cojoacelor, de sub cuverturile și fânul din sandâcul săniilor, fluier, cavale, tilinci, ocarine, drâmbes, solzi galbeni de pește, cât paftalele, cimpoaie burduhănoase și armonici negre, cu burdufurile roșii și clapetele de sîdef.

Dusă la gurile și mângâiată de mâinile lor, puzderia de instrumente a răsuflat prelung, alungând vâlva și instaurând în toți cei ce se aflau pe mal o pace sfântă.

Melodia curgea limpede și domoală ca Dunărea în zilele ei calme și însorite, adia mlădioasă și-i răcorea asemenea unui vânticel de primăvară trecut prin migdali înfloriți, le clipocea

în urechi și li se strecura drept în piept, iar ceva absolut, o împăcare ciudată cu sine și un nu-știu-ce nelămurit îi umpleau pe dinăuntru.

Urca pe nebănuite la fel de clară și împlinită, din ce în ce mai năvalnică; torentul ei măreț de triluri și acorduri dumnezeiești îi purta în țăriile cerului și se avânta dincolo de norii albi și răzleți prin profunzimile curate și albastre până la soare, îi legăna apoi trăgănat și îi despovăra de grijile care-i copleșeau, îi încărca de voluptatea unui simțământ de libertate desăvârșită, stârnindu-le o poftă de viață amețitoare.

Cântecul povestea despre firile lor furtunoase și pătimașe, ce izbucneau din senin ca răpăielile ploilor de vară și se potoleau la fel de repede; vorbea despre traiul lor muncit din zori și până-n noapte, plin de nevoi, cu alintături puține și despre satul în care-și duceau zilele, sat uitat la capăt de lume, cuibărit între dealuri pe valea Dunării; înfățișa, în spusele și armoniile lui nuanțate, tânguioase, vastitatea insulelor, pădurilor, cerului și apelor în care acesta-și scălda chipul; pomenea de platourile cu vii, livezi și plantații de salcâm ce-l înconjurau din trei laturi, de câmpurile lui line, în pantă, al căror pământ roșcat, chinuit de vânt și secetă, rodea numai cât să-și ducă existența de la un an la altul.

Cântecul prezenta roata anotimpurilor – primăvara cu migdali și cireși potopiți de floare și mireasmă, vara fierbinte, înecată în avalanșe de lumină, toamna cu ciorchini de struguri în corite, gutui ca niște felinare aprinse pe pervazul

ferestrelor și cețuri moi pe lângă maluri de ape, iarna cu izolarea deplină, cu haite de lupi dând târcoale satului și stelari la geamurile zugrăvite de florile gerului – roată care umbla neobosită și înghițea fără cruțare faptele și zilele bune și rele ale vieții lor; depăna amintiri despre cei ce au fost și cei ce erau și aveau să se petreacă, la rândul-le, ca o boare, ca o amăgire îndepărtată, de pe această lume.

Melodia li se infiltra în inimă și le trezea în adâncul ei un fel de durere dulce-amară, amestecată cu speranță și părere de rău după ceva iubit și pierdut de multă vreme; se prăvălea și se învolbura ca o cascadă, pentru a se înălța, din nou, ușoară și răsunătoare, contopind în semeția ei zborul și glasurile unor stoluri de privighetori, ciocârlii, granguri și mierle; se revărsa amplă, nestăvilită și le răscolea simțurile dezlănțuite; picioarele nu le mai ajungeau să-i bată măsura pe loc; și albia fluviului și ostroavele și pădurile o sorbeau mute și albe, iar melodia plutea prin văzduh și se topea aidoma unui ecou celest, luând cu sine veselia lor spre tărâmurile neștiute, de neatins.

Clocotul cântării a conținut treptat, până s-a stins de tot.

Obosiți, dar bine dispuși, râzând și glumind, ginerii i-au poftit pe feciorii, care-i prinseseră și-i udaseră, la casele lor, unde i-au cinstit cu rachiu sacăz, păstrat în butoiașe de dud, i-au așezat la masă și le-au dăruit ștergere mari de borangic.

Info

Expoziție de pictură și ceramică

Ana-Maria ȘTEFAN

„Culorile pământului” s-a intitulat sugestiv vernisajul organizat de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, coordonat de profesor Florentin Sîrbu. Vernisajul a adunat lucrările de pictură și ceramică materializate în cele două proiecte culturale de pe parcursul anului 2019: „Arderi experimentale/Arderi arhaice” desfășurat în luna mai prin secția de ceramică și Tabăra de pictură „Kreator Art” desfășurată la Balcik, Bulgaria.

Evenimentul care a adunat un public numeros a avut loc miercuri, 4 decembrie 2019, orele 17:00 la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” și a fost un real succes.

Busuioc, floare cu noroc

Adrian NICOLA

Ziua bună la dumneavoastră, cinstiți gospodari:

Dacă stai cu gândul dus la cele vechi, ascultî vorbele sau privești cu ochii sufletului, lăcrimînd de neuitare, spre ce a rămas de atunci pe aceste meleaguri, este cu neputință să nu întâlnești o floare care chiar dacă nu e cine știe ce mîndrețe de încântare a ochiului sau mirosului, dar nu se poate a lipsi din nicio casă de român creștin, busuiocul. Poate să fi lipsit din grădini sau din glastre, prezența sa însă a însoțit prin veacuri binele și răul, pacea și războiul, viața și moartea omului, fiind cîntată și în colindele noastre, a căror vechime nimeni nu s-a învrednicit a o afla: „Busuioc verde pe masă/ Florile dalbe,/ Rămâi gazdă sănătoasă/ Florile dalbe...” Așa își încheie zicerea o colindă ce și-a pierdut capătul din față în veacuri, căci nu se poate ura de la o casă de gospodari fără a lua zălog de noroc și sănătate floarea busuiocului.

Atunci când o mamă primește darul dumnezeiesc al facerii și aduce pe lume un prunc, moașa îi pune în scaldă fire de busuioc, tot de dragoste, tot de noroc, la fașa ce îi strînge scutecul spre a-i ține trupul drept tot un fir de busuioc, alături de un mîțîșor de lână roșie primește, iar în copaia sau leagănul în care va crește până va păși pe picioarele sale tot un fir de busuioc veghează spre a-l feri de tot ce-i rău și a-i da vise frumoase.

Fie că este fată ori băiat, copilul, tînrul, va avea parte toată copilăria și tinerețea de mirosul

plăcut al busuiocului verde ori uscat. Fiindcă miroase bine și vara și iarna, când frunza îi este verde, dar și când frunza i se usucă, devenind ca de șofran, busuiocul este trecut prin apa de băut, de spălat pe cap, spre a-i înveseli mirosul, sau frecat în palme și apoi palmele mîngîind pielea pentru a fi pe placul mirosului celor de aproape. Fetele de orice vîrstă își puneau câte un fir de busuioc în sân, iar cele ieșite la horă aveau drept podoabe la ureche sau în coc ori la capul cozii câte un fir, căci, vorba ceea,

*„Mi-am pus busuioc în păr
Să-i placă lui,
Iubitului...”*

Nici flăcăilor care voiau a se face plăcuți la fete nu le lipsea mirosul de busuioc. Între cămășile lor de in, albe ca lebede gata a se face iubite, mamele lor aveau grijă să pună, la loc ferit, spre a nu îngălbeni pânza, firicele de busuioc uscat. Cel verde era purtat de flăcăi și de bărbații tineri la panglica pălăriei, la ureche, în brâu sau la chimir, cu mîndrie, cu vârful afară, căci era semn de fudulie. Știau ei bine că a primi firul de busuioc de la ureche sau din sânul celui drag era nădejdea că îi ești drag, că te dorește și te vrea, că îți va purta noroc în dragostea pentru acesta:

*„Crenguță de busuioc
Tu ești floare cu noroc
La cei ce iubesc cu foc...”*

Ca să-și viseze sorocitul, la cap de iarnă, în ajun de Sfîntul Andrei, fetele își puneau un fir de busuioc sub pernă și se zice că noaptea aceea aveau să-l viseze pe cel care avea să le devină soț, iar la Bobotează, prin unele locuri, fetele aruncau pe acoperișurile caselor un mînunchi de busuioc sfințit. Dacă acesta rămânea acolo sus, însemnînd că fata va fi fericită, căci își vor găsi alesul inimii chiar în acel an, iar dacă nu rămânea, lunecînd la vale, mai aveau de așteptat, căci nu le venise sorocul spre a-și întemeia o familie.

Dacă dragostea nu se împlinea și cel dorit

de bărbat se arăta îndărătnic sau nehotărât, babele făceau vrăji flăcăului pentru a-l aduce alături de fata care îl dorea și nu își putea stinge focul inimii cu toate izvoarele satului tot cu fire de busuioc plimbate printr-o ulcică nouă, cu apă neîncepută, de la trei izvoare adusă, la care bolboroseau vorbe numai de ele pricepute, ca și la descântecelor de tot felul cu care oamenii credeau că înlătură ce este rău și le aduce binele.

Atunci când fata și băiatul se iubeau și se luau, făcând nuntă cu fală mare și de laudă în sat, martorul cel mai de seamă, cu multe daruri dăruit în credințele sătenilor, era bradul sau steagul, cum se mai spune pe la unii. În capătul cel mai de sus al lui prietenii tineri care îl împodobeau tot un mănunchi de busuioc puneau. Lăutarul îi cânta la legătoare miresei, îi mai cântă și în ziua de azi:

*„la-ți mireasă ziua bună
De la tată, de la mamă
... De la fir de busuioc,
De la fete, de la joc”.*

Pentru bărbații neubitori, umblători pe la alte muieri ori care nu se lăsau ușor duși la altar, babele satului „le dregeau busuiocul”, descântându-le de schimbare a purtării față de cea care îi iubea, de bună seamă tot cu... busuioc, dar și cu aghiazmă, tot spunând vorbe doar de ele știute, căci dacă altul le-ar fi înțeles, puterea lor tainică s-ar fi dus pe apa sâmbetei.

Dar vorba aceasta cu „dregerea busuiocului” mai avea și alte înțelesuri. Fetelor ce urmau a păși în lume, li se „dregea”, li se gătea adică, un fir de busuioc ce era „descântat și la Domnul rugat” pentru a-i aduce noroc, iar acesta era purtat, cum am zis, în sân, de cea care trebuia să părăsească în curând ograda părintească după bărbatul care-i plăcea ei mai mult.

Se mai cunoaște însă și alt înțeles al acestei vorbe, mai cu temei și în adevăr de folos omului. Aceia dintre vieri, adică podgoreni, ca și cârciumarii care greșeau în păstrarea vinului, punându-l la așezare și așteptare în butoaie cu doagele mai puțin spălate și date aerului, iar vinul lor căpăta în felul acesta iz sau îmbăloșându-se, îngroșându-se peste măsură adică și devenind ca untdelemnul, scoteau tot vinul afară, spălau bine butoiul și îl frecau prin pânțele sale cu fiertură de busuioc spre a-i domoli îngroșarea și a-l face frumos mirositor și îmbietor a fi băut. Poate tocmai de aceea un soi de vin bun, cu aromă, culoare și gust plăcute tare mirosului, privitului și datului pe gât se numește și acum Busuiocă.

Floarea busuiocului nu lipsea omului, familiei sale, casei sale, niciodată. Chita de busuioc uscat, frumos mirositor, înfiptă după icoana cu

sfântul ocrotitor al casei, dădea aromă și miros aparte fiecărei odăi, că era ea a palatului, sau a bordeiului. Un mănunchi de busuioc este pământul ce se afundă în apă la Bobotează spre a o sfinți, făcând din dansa aghiazma mare, dar și la cele mai mici de la alte praznice. Cu același fel de mănunchi, din fire de busuioc, preotul își sfințea casa prin stropire cu apă sfințită, iar tu la rândul tău stropeai cu apă sfințită animalele, păsările, câmpul și viile, adică tot ceea ce urma a-ți aduce hrană și belșug. Fiertura de busuioc

a oblojit multe răni, durerile le-a alinat și de boli a vindecat, iar în vremurile mai noi frunza busuiocului s-a folosit la mâncare, pentru gust și savoare, dar și la alifii și mirosuri pentru obrajii subțiri ai domnițelor. Cu firul de busuioc desprins din buchetul adus de preot în casă, se zice că se cheamă norocul și sănătatea asupra oamenilor din acea casă, iar acela care îl poartă asupra domniei sale va fi ferit de rele.

Chiar și la ultima suflare, când omul se grăbește la cele veșnice, tot cu busuioc se stropește de iertarea păcatelor, iar firele de busuioc merg cu sine în pământ, presărate pe trup înainte ca acesta să primească pământul din care s-a zămislit. Și nu de ieri, de azi, se face așa, pentru că, iată, și în baladele vechi tot la fel se spune că se face:

*„Iar la cap și la picioare
Pune-mi, pune-mi, câte-o floare:
La cap, floare
De bujor,
Să mi-o ia mândra cu dor,
La picioare,
Busuioc,
Să mă plângă mai cu foc”.*

(Balada haiducului Toma Alimoș).

Și aici, pe tărâmul dintre ape, în Dobrogea cea scaldată de soare, busuiocul nu a lipsit din casele și din viețile oamenilor. Că au fost ei pescari care l-au pus în lotci, pentru noroc

și ocrotire de duhurile bălții, dar și pentru alungarea mirosurilor de nămol și baltă, că au fost marinari din cei care se iau cu furtunile de piept pe întinsul apelor, care și l-au atârnat la cel mai înalt catarg, sfințind astfel nu doar apa, ci și văzduhul, ori păstor, mocan ori văcar ce și-a stropit cu el oile și vacile, purtându-l după sine pe întinsurile colinelor și câmpiilor, omul satului dobrogean a purtat cu sine busuiocul, ținându-l la loc de cinste. Firul Acela de busuioc și-a făcut loc și în cântecele dobrogene, iar într-un astfel de cântec al fetelor din acest ținut, trist, ce dă glas neîmplinirii dragostei, se spune așa:

„Ține-mă măicuță bine
Cât mai stai pe lângă tine
Că sînt fir de busuioc
Semănat fără noroc.
Dunărea, Dunărea
Vin cu barca și mă ia.”
(N.a.: cântec din repertoriul interpretei dobrogene Natalia Șerbănescu.)

Am întrebat odată un preot de unde vin toate puterile acestea miraculoase ale unei plante atât de simple, ce stă cuminte în locul său din

grădină fără prea mare fală, iar acesta mi-a spus că poporul român este acela care i-a găsit aceste minunate întrebuniări înaintea altor neamuri, fiindcă pe vremea dacilor nu ar fi fost prea multe plante care să-și păstreze mirosul și prospețimea în fiecare anotimp. Spunea domnia sa că ar fi prin lumea aceasta mare busuioc roșu, busuioc creț, busuioc pitic și alte chipuri ale acestei flori, că la greci, pe limba lor, busuioc ar însemna rege, iar la alții chiar ar fi socotit regele mirodeniilor.

Cât despre minunile ce acesta le face, spunea domnia sa, că nici a treia parte dintre ele nu s-ar săvârși fără să ai în suflet curățenie și credință, și abia apoi știința de a folosi mirosurile, gusturile și alte daruri ale plantelor ce cresc pe frumoasele noastre meleaguri. Pe mine m-au învățat ai mei acasă că trebuie să crezi ce spune popa, așa că nu am căderea și nici vrerea de a nu-i da crezare. Las câte un fir de busuioc în gândul fiecăruia dintre domniile voastre, spre a vă purta noroc și a vă aduce binele în ogradă anul ce se gătește a veni!

La mulți ani!

*Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian.*

Info

Colinde, colinde, e vremea colindelor!

Luna decembrie a adus mai multe recitaluri ale elevilor de la clasele de canto din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. În data de 7 decembrie sediul din Bd. I.C. Brătianu i-a găzduit pe „Vestitorii lui Moș Crăciun” care au susținut un spectacol de muzică ușoară și pian sub atenta coordonare a profesorilor Ancuța Simion și Vadim Iftime.

Week-end de poveste și colinde au oferit și elevii clasei de pian și muzică ușoară coordonați de prof. Rodica Iftime și Vadim Iftime, de data aceasta într-un spațiu neconvențional, în cadrul unui eveniment organizat de City Park Mall Constanța, oferind publicului cele mai îndrăgite colinde și cântece de Crăciun! Astfel, pentru aproximativ trei ore, pe scena special amenajată, au răsunat colinde interpretate atât vocal cât și instrumental la pian, într-o atmosferă

de sărbătoare și voie bună spre încântarea publicului constănțean care i-a susținut în ropote de aplauze pe elevii noștri talentați, majoritatea membrii Grupului Vocal „Giocosu” înființat în 2010 de prof. Rodica Iftime. Grupul este alcătuit din 15 copii cu vârste cuprinse între 6 și 11 ani și a avut până acum numeroase manifestări artistice, bucurându-se de mare succes. Pe lângă colinde și cântece de Crăciun, au fost interpretate și partituri clasice la pian, precum și piese de muzică ușoară din repertoriul românesc și internațional.

„Tradiții și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou”

Evenimentul a fost organizat și desfășurat de Secția de Promovare Cultură Tradițională și Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”, cu ocazia sărbătorilor de iarnă, vineri, 6 decembrie. Acțiunea fiind realizată într-o bucurie colectivă și atmosferă festivă, a constat în prezentarea de către copiii școlilor partenere a unui scurt program de obiceiuri populare premergătoare Crăciunului, precum Capra, Steaua și altele, oferindu-se la sfârșit tuturor elevilor participanți câte un dar simbolic de Crăciun. Evenimentul a avut loc la sediul I.C. Brătianu, acolo unde au răsunat cele mai frumoase colinde.

În jurul **căciulii**, obiect vestimentar din blană ce servește la acoperirea capului, românii au construit o întreagă filozofie. Originea cuvântului pare să fie tracă, din moment ce și românii, și albanezii îl pronunță aproape la fel, ca și aromânii și meglenoromânii de altminteri. **Tarabostes**, nobilii daci, aveau privilegiul de a purta căciulă, pe care, ca toți aristocrații ce se respectă, nu o scoteau în fața oricui.

În Ardeal, unde amintirea dacismului pare

mai vie, ceva din această mentalitate stăruie încă. Până prin '89 un cântăreț folk își invoca tatăl, care, în „curbura Arcului Carpat” nu-și scotea căciula când intra în primărie. Sfidare? Semeție? Rea creștere? E greu să stabilim acum adevărul, oricum rămâne fapt cert că ardeleanul e din fire ceva mai mândru, mai „ocoș”, cum se spune prin partea locului, în timp ce munteanul, mai disimulat, s-a deprins **a se căciuli**, altfel zis, a se face mai mic în fața mai marilor, pe care îi

disprețuiește totuși în forul lui interior.

Supunerea mimată a devenit cu timpul și o normă de politețe, căci altfel nu ne putem explica de ce omului mândru, care așteaptă să fie salutat, i se adresează în derâdere formula **Bună ziua, căciulă, că stăpân'tu n-are gură**.

Cel vinovat, cel care vrea să ascundă o greșală, este imediat detectat de ochiul pătrunzător al românului ce-l simte cu **musca pe căciulă**.

Invers, în fața individului demn de admirație, țăranul – și prin extensie omul bine crescut – **își scoate căciula**. O așteptare prea lungă, o speranță neîmplinită fac, crede românul, **să-i iasă părul prin căciulă**. Taxele și impozitele, care au fost blestemul ce ne-a însoțit istoria, se stabileau **pe căciulă**, nu **pe cap de locuitor**, spre deosebire de situația confrăților noștri de gintă latină care numărau par têtes (fr.) sau per testa (it.). Se spunea: **câte un leu de căciulă** sau **câte cinci lei de căciulă**, pe când leul era leu, adică o monedă, nu un bănuț, cum l-am știut până de curând.

Când îi era rușine de faptele sale, țăranul nu se ducea neapărat la popă. **Pune-ți căciula înainte și te judecă singur** – obișnuia să zică el în asemenea circumstanțe. Starea și firea omului erau ghicite după căciulă, încât orice travesti devenea de prisos. Dacă francezul spune: „Cum e stăpânul, e și valetul” (tel maître, tel valet), mai modest, locuitorul spațiului mioritic conchide: **la așa cap, așa căciulă**.

Când se simte bine, adică a fost la un cheful pe cinste, românul laudă bucatele zicând că au fost bune de **să dai cu căciula în câini**. Când tânjea după un bărbat frumos, româncă nu ezita să-i facă omului dorit **farmece în căciulă**. Pătimașă hangiță Marghioala din nuvela lui Caragiale La hanul lui Mânjoală tocmai așa face; și nu s-ar zice că lucrurile i-au ieșit tocmai rău! Despre cel ce se autoamăgește, se spune că-și fură singur căciula.

Cum s-a născut însă vorba **altă căciulă**, cu sensul de **altceva, altă socoteală**? Explicația s-ar cuveni căutată nu pe la daci, ci în timpuri mult mai apropiate de noi, pe la iarmaroacele și bâlciurile populare de acum două-trei sute de ani, de fapt mari spectacole în care panglicarii

turci ori arabi se făceau, pentru câțiva gologani, de „râsul românilor”. În stilul său colorat, vioi, plin de savuroase muntenisme, autorul **Cronicii Bălenilor**, care după unii istorici (C. Giurescu) ar fi fost vornicul Radu Popescu, povestește o asemenea întâmplare de pe „drumul Cotrăcenilor”, survenită cu prilejul nunții lui Ștefan, „coconul” lui Radu Vodă din Muntenia, cu Catrina, fiica lui Duca Vodă din Moldova. Faptul s-a petrecut în 1665:

”Adus-au pehlivani de cei ce joacă pă funii, și de alte lucruri adusease și un pehlivan harap hindiu, carele făcea jocuri minunate și nevăzute pre locurile noastre: iute om era și vârtos. Lângă altele, dă nu le putem lungi, făcea aceastea mai ciudat: 8 bivoli punea de rând și să răpezia iute și sărind, să da peste cap în văzduh, peste ei, și cădea în picioare dă ceaea parte; altă, un cal domnesc, gras, mare își lega chica de coadă-i, și-l bătea comișălu cât putea și nu putea să-l miște deloc: alta, un copac mare den pădure adusease, neted și înfapt, s-au suit pă dânsul ca o maimuță; deci, după multe jocuri ce au făcut sus în vârful-i, s-au slobozit de acolo cu capul în jos și au dat în picioare; alta, un tulpă lung, de mulți coți, îl ținea oamenii în mâini, cât era, și să răpăziea iute și mergea călcând pă tulpă și nu să afunda; alta, să prindea mulți oameni câte doi în mâini, și făcea chip ca de o bute cu mâinile și mai lung și să răpăziea iute, și intra cu capul pen gaura aceaea și nu-l simțea oamenii, și de ceaea parte cădea în picioare. Ca aceastea multe făcea, care nu le ținem minte”.¹

Iar un altul, reia Odobescu povestea în nuvela **Doamna Chiajna**: „schimba în tot chipul o căciulă, care, când o arunca de pământ, pe loc se prefăcea în feluri de căciuli deosebite. De acolo a și ieșit vorba românească «**Altă căciulă!**» când vrea omul să zică că s-a schimbat starea de mai

nainte a unui lucru.”²

E sensul avut în vedere și de „prevenitul” lăncu Zugravu, eroul schiței caragialiene **Justiție**, când se referă la tentativa lui de a o „sulemeni cu chinoroz” pe „comersanta” Leanca:

Prev. – Am vrut numai s-o speriu c-o stric (face cu ochiul) pardon, la ficsonomia obrazului...

Leanca – Să mă sperii? N-ai venit odată cu căciula umplută cu chinoroz...?

Prev. – Las-o p-aia! Aia-i **altă căciulă!** (judelui)

Aia a fost la politică...nu-nțelege dumneei... fomeie...³

Martori ai atâtor schimbări, în fața multora nu putem decât să exclamăm aidoma predecesorilor noștri: **Altă căciulă!**

1. Cronica Bălenilor, în Cronicari munteni. Selecția textelor, studiu introductiv, note, comentarii și glosar de Dan Horia Mazilu, col. Opere fundamentale, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Univers enciclopedic, București, 2004, p. 358-359; editorul consideră episodul respectiv drept „reportaj”, conținând „știri exotice de magazin săptămânal” (v. și p. 906).

2. Alexandru Odobescu, Pseudo-Cynegeticos. Ediție critică: G. Pienescu. Cuvânt înainte: Constantin Măciucă, col. Biblioteca Eminescu, Editura Eminescu, București, 1972, p. 47. Prozatorul invoca într-o notă „tradițiuni de la o nuntă sub Constantin Vodă Ipsilant”.

3. I. L. Caragiale, Opere, I, Proză literară, ed. cit., p. 460.

Filmul „Maria, Regina României” – în proiecție de gală la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”

Ana-Maria ȘTEFAN

Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a organizat duminică 1 Decembrie, proiecția de gală a filmului „Maria, Regina României”, în regia lui Alexis Sweet Cahill. Evenimentul a avut loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „JEAN CONSTANTIN” unde sala a devenit neîncăpătoare poate și datorită invitației speciale a evenimentului, actrița Roxana Lupu, cea care a interpretat-o pe Regina Maria. Filmul a câștigat recent premiul publicului la ediția de anul acesta a Les Films de Cannes a București, unde a putut fi văzut în avanpremieră. De altfel, vorbind despre așteptările sale de la proiecțiile viitoare ale filmului în cinema, regizorul a evocat o amintire de la Les Films de Cannes. „O tânără a venit atunci la mine și mi-a zis: „Nu știam că regina (Maria - n.r.) era englezoaică’. Mi-am spus: „Dacă tot ce am realizat este doar asta, să învăț pe cineva asta, sunt fericit ca regizor”, a mărturisit Cahill. AGERPRES/(AS - autor: Oana Ghiță, editor: Antonia Niță, editor online: Daniela Juncu).

Película, bazată pe fapte reale, prezintă drumul anevoios, plin de încercări al unei regine care dorește să își îndeplinească un vis: România Unită. Acțiunea filmului are loc în timpul Conferinței de Pace de la Paris, în 1919. Regizorul Alexis Sweet Cahill a descris-o pe regina Maria prezentată în filmul său ca pe „o eroină hotărâtă,

o femeie care s-a sacrificat și a realizat lucruri incredibile”. „Toți ar trebui să învățăm de la ea. Aș vrea ca oamenii să fie inspirați de ea și să se uite la politica din prezent. Nu mai avem asemenea personaje. Știu că ea aparține altei perioade, dar acum nu mai obișnuim să facem sacrificii”, a punctat cineastul.

O producție Abis Studio, „Maria, Regina României” a avut o echipă de peste 200 de profesioniști care au realizat mii de ore de filmare, în spații din Calea Victoriei, Gara de Nord, Gara din Lyon, cu decoruri, piese de mobilier după modelul original. Filmările au avut loc în România și în Franța și au pus în valoare locuri precum Palatul Cotroceni, Castelul Peleş, Quai d’Orsay din Paris. Dincolo de acestea, Cahill spune că producția arată „mai amplă decât în realitate”.

„Am fost înțelepți în folosirea bugetului și prin modul în care am făcut producția să arate ca un film cu buget mare”, a povestit acesta. Când este întrebat care a fost bugetul, nu îl dezvăluie. „Nu e important cât este bugetul, cifra în sine. Important este cât pare că este. Este un pic precum un actor. Nu îi spui „câți ani ai?”, îi spui „personaje de ce vârste poți să interpretezi?”, a afirmat regizorul. Creat după ideea lui Brigitte Drotloff, alături de coscenarista Maria-Denise Theodoru, scenariul a fost adaptat pentru

marele ecran de Ioana Manea, alături de Cahill. Din distribuție fac parte actori români, francezi și englezi: Roxana Lupu (Regina Maria), Daniel Plier (Regele Ferdinand), Anghel Damian (Prințul Carol al II-lea), Adrian Titieni (Ion I.C. Brătianu), Emil Măndănac (Prințul Știrbey), Ronald Chenery (Georges Clemenceau), Philippe Caroit (Contele de Saint-Aulaire), Richard Elfyn (Lloyd George), Patrick Drury (Woodrow Wilson). De altfel, filmul este jucat în mare parte în engleză și română. Muzica pentru această producție este compusă de Giancarlo Russo și interpretată de Orchestra Simfonică Națională Radio din Bulgaria.

La sfârșitul filmului, actrița Roxana Lupu a răspuns întrebărilor publicului și a afirmat următoarele:

„Consider că din ce am văzut în țară și văzând reacția publicului și faptul că oamenii sunt emoționați, se bucură că acest film există, pentru mine este un succes. Criticii întotdeauna vor avea de criticat. Dar dacă publicului îi place filmul pentru mine este suficient. De fapt, este un film pentru public. Cu toții, de la regizor, producător, actor, am știut acest lucru. Am vrut să facem un film pentru public și atât.”

Întrebată cum se schimbă viața unei actrițe după ce joacă două roluri de regină, Roxana Lupu a răspuns:

„Viața se schimbă în sensul în care e nevoie să revii la și mai multă simplitate și mai mult să te dai înapoi, și mai mult să uiți că ai jucat aceste roluri pentru că sunt doar roluri, nu este viața mea. Sunt foarte recunoscătoare că am avut ocazia să joc aceste roluri, dar viața mea e viața mea și ceea ce pun pe ecran este meseria mea. M-am îmbogățit evident din punct de vedere al cunoștințelor. Am aflat extraordinar de multe lucruri și cumva am plecat cu o frustrare că în liceu, la orele de istorie nu am aflat despre lucrurile acestea. N-am știut cât a contribuit regina la Marea Unire”. Avem niște mărturii incredibile în trecutul nostru. Este nevoie să ni le cercetăm mai mult decât oricând”.

Pentru a-și putea asuma acest rol grandios, Roxana Lupu a mărturisit pentru publicul constănțean că a urmat o muncă asiduă în ceea ce privește documentarea pentru rol. A citit jurnalele

reginei, „Povestea vieții mele”, „Jurnalul de război”, „Missy”, o carte extraordinară care spune povestea familiei regale și tot ce a însemnat perioada respectivă: primul război mondial precum și politicienii acelor vremuri: Brătianu, Clemenceau, Lloyd George etc.

A trebuit să știu foarte bine cine sunt acești oameni pentru că și regina știa în film. Am vrut să fiu la nivelul cunoștințelor ei. Nu puteam să vin, să vorbesc cu acești oameni, neștiind toate implicațiile. M-am uitat la toate filmele care au legătură cu regalitatea și la toate documentarele pe care le-am găsit despre regina Maria și Casa regală. Am încercat să citesc și să asimilez cât mai mult, să-mi devină a doua natură. Am lucrat la

accent și am învățat să călăresc. Am avut toată susținerea din partea producției”, a mai adăugat Roxana Lupu

În încheiere, a mărturisit un adevăr trist: „În meseria de actor există foarte multe respingeri. Am fost la foarte multe audiții, am făcut multe sacrificii. Dar când primești un proiect, un rol în care te potrivești este într-adevăr extraordinar.” Evenimentul a fost un adevărat succes, publicul constănțean fiind de-a dreptul încântat de prezența actriței care la final a scris autografe și a făcut fotografii, stând de vorbă cu publicul care a adorat-o.

Costache Petrescu, un dascăl de școală nouă

Aurelia LĂPUȘAN

Costache Petrescu

1899. Școala. Foto: Magrin

La 6 februarie 1879, Costache Petrescu inaugurează prima școală românească din Constanța, în prezența prefectului Remus Opreanu, a primarului Antonio Alexandridi, a celorlalți reprezentanți ai puterii locale. Era la numai câteva luni de la revenirea Dobrogei acasă. Era o biruință asumată de apostolii școlii românești în provincia revenită la viața românească.

Dascălul Costache Petrescu, luminoasă figură de apostol al școlii dobrogene, exprima cu diverse ocazii: „Singurul liman de scăparea naționalității noastre române de partea dreaptă a bătrânului Danubiu, naufragiată de vânturile sortii și strivită de atâtea elemente străine, este evident școala”, și mulțumea cu fiecare prilej românilor de peste Dunăre care ajutau la subvenționarea ei materială.

Costache Petrescu este modelul dascălului român dedicat luminării minții și spiritului copiilor de români. Este autorul unui abecedar româno-turc editat în 1871, la Silistra, unde înființase școală românească. A mai scris nouă caiete cu însemnări despre „Școală, Eforie, Societate și Comunitate”, a organizat în anul 1865 o „Eforie” pentru subvenția școlii, o „Societate română pentru cultură și limbă”, și o „Comunitate bisericească română”.

Costache Petrescu este, desigur, personalitatea cea mai autoritară în definirea obiectivelor școlii românești din Dobrogea

la acea dată: răspândirea învățaturii limbii românești, dezvoltarea simțirii naționale și a mândriei românești.¹

Figura în lista cadrelor corpului didactic din România – o recunoaștere națională a personalității sale. Era de o cultură neobișnuită. Știa latinește, franțuzește, grecește, turcește, cunoștea pictura, arhitectura, croitoria și alte meserii; era dascăl la biserică și liderul necontestat al comunității românești din oraș. Susținea din convingere școala, societatea culturală și comunitatea bisericească.²

Institutor și director al școlii primare din Constanța, el a avut ca singur ajutor pe Seic Isleam, numit pentru catedra de limba turcă. Școala era situată pe strada Traian. Inaugurarea ei se face „într-o atmosferă de adevărată sărbătoare”. Clădirea aparținea orașului, cu o sală mare „pentru 100-150 elevi” și trei camere mici, școala fiind cunoscută sub numele de Școala primară de băieți nr. 1. Prima lecție din abecedarul pentru învățarea limbii române a fost predată de institutorul Costache Petrescu.

Școala a avut pentru început ca mobilier „3 catedre din brad, 3 table negre, 9 table mici, 19 bănci de brad cu șase locuri fiecare și un

1. Colegiul pedagogic „Constantin Brătescu”, „Valori ale civilizației românești în Dobrogea”, Constanța, 1993, p. 42.
2. Georgescu, Ioan, Învățământul public în Dobrogea, în Cincizeci de ani de viață românească în Dobrogea, București, Culturala națională, 1928, p. 645.

orologiu”.³

Anul următor, Costache Petrescu a înființat, din proprie inițiativă, o școală de adulți, după modelul celei pe care o ctitorise la Silistra. Școala era tot în localul comunei, de pe strada Traian. Dascălul făcea cursuri de noapte cu tineri și bărbați de toate neamurile, după ce peste zi mai dădea și lecții de limba română la școala comunității bulgare. Începând cu anul 1882, la Școala primară de băieți se predau și 3 ore de muzică vocală, retribuite din fondurile orașului.⁴

Învățământul era organizat după Legea instrucției publice din 1864, o lege dată de Alexandru Ioan Cuza, care cuprindea gratuitatea și obligativitatea școlară, principii devansând la acea vreme învățământul din Franța, Italia, Scoția, Anglia.⁵

În localul școlii s-au mutat mai târziu Pompieria și apoi Primăria. În 1920 funcționa serviciul sanitar al comunei.⁶

Costache Petrescu s-a retras din învățământ la 10 februarie 1882. În octombrie același an, el a fost numit translator pe lângă Prefectura județului.

La 13 iunie 1893, Costache Petrescu, în etate de 50 de ani, de profesiune institutor, domiciliat în Constanța, căsătorit cu Sultana Petrescu, în etate de 35 ani, de profesiune menajeră, fiul defunctului Petre Mihăilescu și al defunctei Niculina Petre Mihăilescu, cum scrie în actul de deces nr. 167/1893, și-a dat obștescul sfârșit la domiciliul său din strada Călărăși (acum str. Cristea Georgescu). Cel care a constatat decesul din partea Primăriei era Petru Grigorescu, tatăl viitorului primar de mai târziu, Horia P. Grigorescu. Destin de oameni însemnați...

Nimic nu mai amintește astăzi despre rolul precumpănitor al dascălului Costache Petrescu în începuturile școlii constănțene. Nicio inscripție, nici un nume de stradă, nicio lucrare memorială.

În martie 1880, 15 cetățeni ai orașului adresează o petiție prefectului județului Constanța, prin care atrag atenția asupra planului de construcție al orașului, din care lipsesc un loc pentru școală, un altul pentru un edificiu de o „primărie corespunzătoare chemării unui oraș de port la mare; dar mai departe edificiul primăriei să fie și corespunzător demnității numelui de român”. Desigur, ei nu cunoșteau faptul că, două luni înainte, în ședința consiliului comunei, prezidată de A. Alexandridi, primar, se decisese, în ordinea priorităților, și construirea unui local pentru școala de fete.

Prefectul Remus Opreanu, secondat de directorul prefecturii, Mihail Coiciu, adresează,

3. Boncu, C., Constanța – „Contribuții la istoricul orașului”, op.cit., p.84.

4. Arhiva Istorică Centrală, Ministerul de Interne, 150, apud Boncu, C., op. Cit., p.85.

5. Ion Faiter, Monografia Liceului „Mircea cel Bătrân”, „Muntenia”, Constanța, 1996, p.16.

6. I.N. Roman, Analele Dobrogei, I, nr. 3, 1920, p.396.

la 27 noiembrie 1882, primarului Alexandridi ordinul cu nr. 10141.

„Domnule primar. Faceți parte din comitetul constituit la 2 ianuarie 1881 pentru construirea unui edificiu de școală model în orașul Constanța. Cunoașteți mijloacele de care poate dispune în acest moment comitetul și intențiunile sale, intențiuni foarte lăudabile și nobile, dar mijloace atât de restrânse, încât este cu neputință a se ajunge la scop numai cu dânsese.

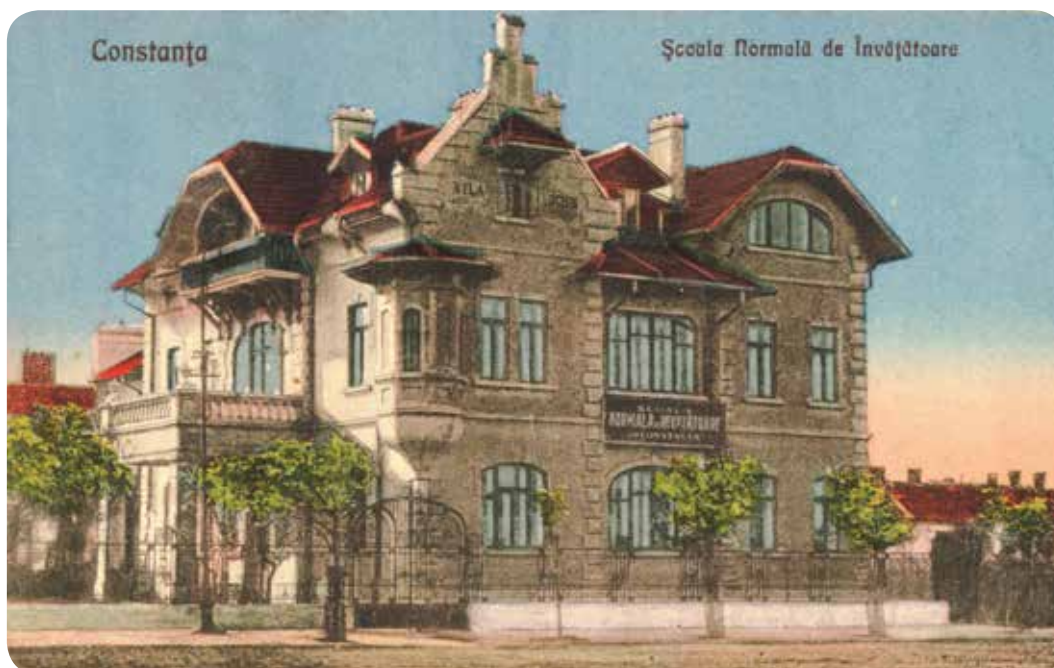
Pentru că în acest moment chiar cerem ministerului ca să binevoiască a ne autoriza să convocăm Consiliul județean spre a decide asupra necesității construcției edificiului menționat și asupra sumei cu care județul va contribui anual la plata integrală a edificiului vă rugăm și pe dumneavoastră să binevoiți a convoca onor Consiliul comunal spre a decide că această construcție este de necesitate publică, că se va efectua conform planului aflat la Prefectura județului, că comuna se obligă a plăti ca anuitate în acest scop, pe fiecare an, suma de 10.000 lei noi, pe lângă suma cu care se va obliga județul și că cu executarea decisiunii sale însărcinează Primăria”.⁷

Greutățile financiare inerente începutului de drum fac ca proiectul noului local să fie amânat încă mulți ani. Demn de remarcat este modul în care Primăria Constanța se implica în conducerea și sprijinirea școlii nu numai din punct de vedere material, ci și logistic, am spune astăzi. La prima școală primară de băieți, Primăria realizează „cabinetul de mecanică și fizică dar și materiale didactice precum hărți, aparate, o bibliotecă de 460 volume”. Institutorii aveau obligația să examineze elevii în fiecare lună și notele să le facă cunoscute individual revizoratului școlar din localitate. Examenul de sfârșit de an era supravegheat de funcționari ai Primăriei obligați să aprecieze „calitatea și precizia cunoștințelor” însușite de elevi.

În Arhivele Statului Constanța, Primăria Constanța, dosar 35/1888, f. 17, este consemnat că toți elevii clasei a IV-a „au descris cu pătrundere diferite aparate de fizică și au probat că cunosc bine construcția, întrebuintarea lor”, semnalând necesitatea de a se înființa o clasă divizionară, înaintea ciclului școlar pentru ca cei mici să deprindă limba română.

Anul școlar se încheia printr-o serbare în sala „curselului” cazinei comunale, unde Primăria acorda premii, în limita sumelor prevăzute în bugetele orașului. Primele cărți destinate premierii elevilor au fost opere scrise de I. Heliade Rădulescu, donate în 1878 Constanței de fiul acestuia. Primăria și Prefectura acordau burse de studii pentru continuarea pregătirii în București și chiar la Sorbona. În 1892, spre exemplu, Nicolae Drăgeanu, din comuna Carol, azi Mihail Kogălniceanu, primea bursă pentru a

7. Din tezaurul documentar, op. cit., p.102.

1958. Școala normală de fete. Ilustrată

urma o școală de ingineri mecanici din Liege.

Pe strada Școlii funcționează, tot din 1879, Școala primară de fete nr. 1. În 1883 clădirea – închiriată – a fost reparată. În 1886 erau înregistrate 93 eleve din familii de români, evrei, greci, bulgari, englezi și francezi. Patru clase paralele, trei institutoare. Mobilierul era mai bine îngrijit: 11 bănci, 22 pupitre vopsite, două catedre, un orologiu, aparate pentru fizică, hărți. Datorită numărului mare de eleve, în 1887 consiliul comunal aprobă închirierea celui de-al doilea local pentru școala de fete.⁸

Deși ziarul „Farul Constanței” din iunie 1881 menționa că în oraș se făceau pregătiri în vederea deschiderii unei școli navale, ea se înființează în același an la Galați, sub numele de Școala copiilor de marină.

Anii trec și localul de școală nou la Constanța întârzie. Sub primariatul lui Mihail Coiciu, fost director de Prefectură, încă în primele zile ale administrației românești în Dobrogea, se mai face o intervenție la Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor: „Domnule ministru, Consiliul comunal a hotărât de a construi un local pentru școlile de băieți și fete, contractând cu dl. arhitect Socolescu pentru elaborarea unui plan și avansându-i un acout. Însă ceea ce se opune la realizarea dorinței noastre de a avea un local, în condițiile cerute pentru asemenea instituțiuni, este lipsa de un loc suficient pentru aceasta. Avem un singur loc, acela pe care se află actualul local al școlii de băieți și grajdurile pompierilor, dar nu corespunde în destul destinațiunei ce voiu a-i da atât ca situațiune cât și ca întindere.

Un loc care întrunește toate condițiile cerute, fiind în centrul orașului și având întinderea suficientă atât pentru curte cât și pentru grădini îl deține drumul de fer, fără nici o utilitate, căci nu are pe el decât o pepinieră mică de salcâmi. Deși în mai multe rânduri am stăruit ca să mi se puie la dispozițiune aceste locuri, care nu pot fi de nici un folos drumului de fer, nici chiar în viitor, stăruințele noastre însă au rămas fără nici un rezultat.

Pentru a putea dar face un local de școală, care să fie un templu al culturii naționale și o podoabă a orașului, vă rugăm cu stăruință, domnule ministru, să binevoiți a interveni pe lângă onor minister respectiv, ca să ne lase la dispozițiia noastră locul în cestiune pentru scopul arătat. În cazul când ni se va da acum acest loc consiliul comunal are intențiunea de a începe clădirea chiar în anul viitor”.⁹

Deci, se cerea Direcției căilor ferate să cedeze un loc în fața fostei gări (astăzi, perimetrul din fața Prefecturii), cu fațada în strada Carol (Tomis). Între cele două instituții – CFR și Primărie – existau vechi litigii ajunse și în instanță judecătorească. În 1888, anchete, procese, scandal în presă. Planul întocmit de arhitectul Socolescu a trebuit modificat. Primăria a majorat suma prevăzută cu 3.000 lei, iar comitetul a desfășurat o intensă activitate pentru stimularea subscrierilor, publicând în presa locală numele și sumele donate în acest scop; în 1890 se obține și un împrumut de 300.000 lei pentru construirea acestei școli și a altor edificii publice. După 12 ani de tergiversări, la 8 iulie 1892, pe când primar

8. Boncu, C., Boncu, Constantin M., Boncu Natalia - Constanța. Contribuții la istoricul orașului, București, „Litera”, 1979, p.87-91.

9. Din tezaurul documentelor dobrogene, Direcția generală a Arhivelor statului din RSR, București, 1988, p.127.

era, din nou, Mihail Coiciu, încep lucrările pentru construirea primului local de școală din orașul Constanța.

Despre o instituție de învățământ secundar la Constanța trage primul semnal presa. Ziarul "Constanța" susține campanii de presă privind „necesitatea unei școli secundare”, „Relativ la necesitatea unui gimnaziu local”, „Gimnaziul clasic în Constanța”; „Copiii, care au trecut clasele primare, dacă părinții lor n-au mijloace spre a-i trimite în alte orașe, nu mai pot continua studiile, iar acei cu mijloace pleacă în străinătate, de exemplu, Constantinopol, unde pierd simțul românismului”.¹⁰

Localul primului gimnaziu a fost în strada Justiției (astăzi Mihai Viteazul), colț cu Rahovei și Luminii (azi General Lahovary); pe fosta Rahova (actualmente C. Brătescu), la numerele 17-19, iar peste drum, 30-32. Aceste construcții nu mai există. Clădirea – îngustă, joasă, neîncăpătoare – era închiriată de la particulari.¹¹

La 17 august 1895, Ministerul Cultelor și

10. Ion Fajter, Monografia Liceului „Mircea cel Bătrân”, op. cit., p.20

11. Analele Liceului „Mircea cel Bătrân, 1921-1922, p.40.

Instrucțiunii Publice aprobase, în principiu, înființarea unui gimnaziu și invitase Primăria să precizeze locul pe care urma să se construiască clădirea.

Trebuia să se găsească o casă, deoarece cursurile gimnaziului urmau să înceapă în anul 1896-1897. Cu promptitudine, la 30 august 1895 Primăria anunță că localul destinat pentru această clădire, cu o suprafață de 600 mp „se află în fața oborului vechi, lângă grădina publică a comunei, deci pe locul actualului liceu. La 12 septembrie 1896 se hotărăște ca profesorii școlii normale să fie încadrați la gimnaziul clasic; iar elevii să fie recrutați din rândul celor pregătiți în particular, pe baza unui examen de admitere din materia claselor absolvente.”¹²

Un grup de învățători dobrogeni: G.Tănăsescu, I.Costacea și V.Stăcescu, realizează în premieră națională Cartea adultului de curs primar.¹³

12. Boncu, C., op.cit., p.94-95

13. Itu, M., Potorac, E., Irimie, E., Tradiții ale activității culturale de masă în România, Comitetul de stat pentru cultură și artă, București, 1968, p. 39.

Documentar

Valurile traiane sau Valurile lui Traian?

Aurelia LĂPUȘAN

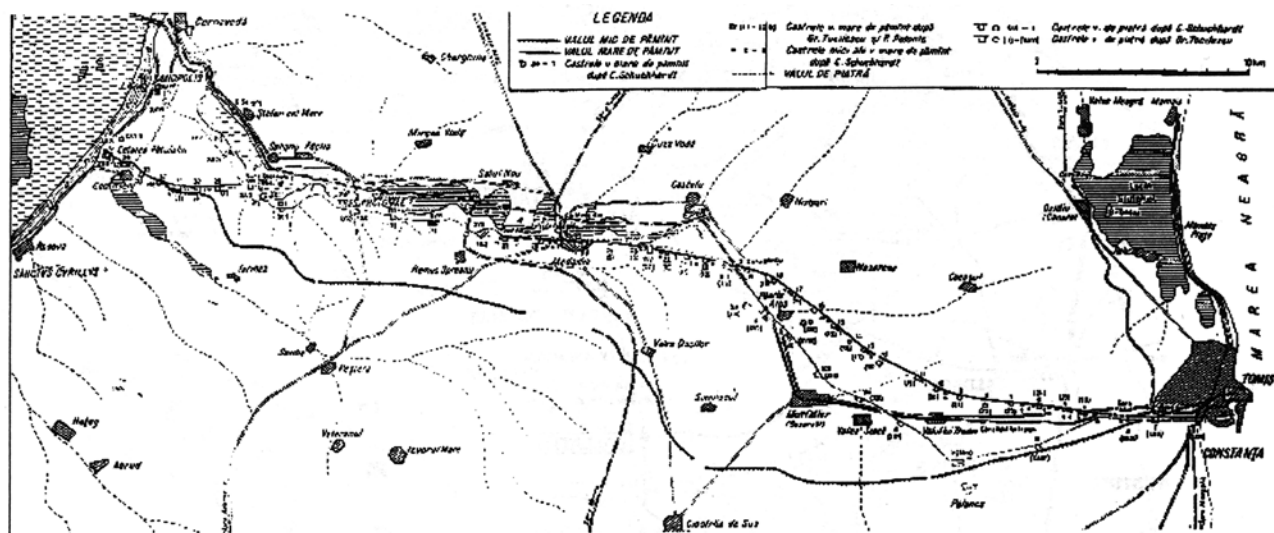

Istoricii au încercat în multe etape de studii să elucideze enigma valurilor care leagă Cernavoda de Constanța, vizibile până nu de mult pe anumite porțiuni, subiect de dispute arheologice dar și edilitare.

Istoricul Sorin Marcel Colesniuc este printre cei care subliniază că ele sunt valuri de apărare, unul mic, de pământ, altul mare, de asemenea de pământ, și un al treilea de piatră având diferite lungimi și mai ales destinații. Astfel, Valul mic de pământ este alcătuit dintr-un val și un șanț, pe alocuri, și măsoară 61 de kilometri. Începe de lângă satul Cochirleni, și se termină la Constanța. Primii 4 km de la Dunăre sunt suprapuși de Valul mare de pământ. Înălțimea care se mai păstrează este cuprinsă între 1 și 3 metri, iar lățimea este de 7-10 metri.¹

Arheologul Petre Diaconu opinează că Valul reprezenta frontiera dintre bizantini și bulgari, la sfârșitul secolului al VII-lea și începutul secolului al VIII-lea; Radu Vulpe considera că a fost construit de geți, goți sau huni în timpul lui

1. Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, Istoria Dobrogei, Editura Ex Ponto, Constanța, 1998, p. 185.

Hartă. Valurile lui Traian

Teodosius I sau Teodosius II; Grigore Tocilescu credea că a fost construit de barbarii situați în nordul Dobrogei, pentru a se apăra împotriva Imperiului Roman; C. Schuchhardt spunea că a fost construit de locuitorii din această zonă înaintea venirii romanilor; Radu Harhoiu atribuie valul mic de pământ protobulgarilor, care l-ar fi construit în timpul khaganatului bulgar.

Valul mare de pământ are 54 km, începe de la Dunăre, la aproximativ 100 m către nord de Cetatea Pătului, merge pe valea Carasu și ajunge la Constanța, în cartierul Palas. Se conservă pe o înălțime de 3,5 m, cu șanțuri la nord și la sud. Este prevăzut cu 63 de fortificații (36 de castre sau lagăre și 28 de castella, mai mici, construite din pământ)². Distanțele dintre castre sunt în medie de aproximativ 1,125 km, iar între castella de cca 1,500 km, dar ele sunt mai dese în zona Dunării și a Mării Negre.

Grigore Tocilescu susținea că a fost construit în perioada lui Traian; C. Schuchhardt îl datează în epoca lui Domitian; Radu Vulpe este de părere că a fost construit la începutul secolului al V-lea; Eugen Comșa a identificat trei faze de construcție, începând cu sfârșitul secolului al IV-lea și terminând cu recucerirea sudului Dobrogei de către bizantini; Petre Diaconu consideră că a fost construit de cei din sud împotriva celor din nord, în a doua jumătate a secolului al IX-lea, Axiopolis și Tomis rămânând la nordul Valului mare de pământ.

Valul de piatră are lungimea de 59 km, este realizat tot din pământ, dar i s-a adăugat un zid de piatră pe creastă, înalt de 1,5 m. Începe de la Dunăre, la aproximativ 3,5 km sud de Cernavoda și la sud de cetatea Hinog-Axiopolis și ajunge la Constanța, la 75 m către sud de Valul mic de pământ. În prezent, valul se mai păstrează pe o înălțime de 2 m, alături de care se află un șanț

2. Idem, Despre valurile transdobrogene, în Pontica XXV, Constanța, 1992, p. 323.

de 2 m, la nord. Pe traseul acestui val de piatră au fost descoperite 26 de castre, construite din piatră, cu o distanță între ele cuprinsă între 1 și 4 km.³

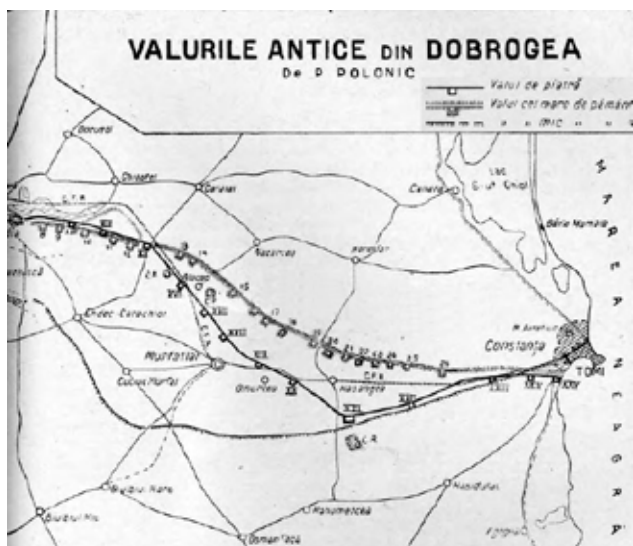
Cum era și firesc, cele trei valuri au atras de multă vreme atenția lumii și a cercetătorilor. Poporul român a legat valurile de pe teritoriul țării noastre de numele împăratului Traian, motiv pentru care ele sunt cunoscute sub numele de valurile traiane. Ele au atras atenția nu numai călătorilor care ajungeau în Dobrogea, ci și oamenilor de știință, veniți special pentru a cerceta această lucrare. Fiecare emite păreri proprii, una mai interesantă aparținând lui Jules Michel, care este autorul primei lucrări științifice pe această temă.

Venind în Dobrogea în anul 1855, ca membru al Comisiei franceze europene a Dunării, pentru a proiecta drum direct între Dunăre și Mare, el și-a exprimat într-o carte apărută la Paris, în 1862, păreri despre cele trei valuri. Afirmă că primul a fost construit valul mare de pământ, ca o linie de apărare spre nord, curând după aceea, valul de piatră, ca o linie de ajutor în spatele lui, și, apoi valul mic de pământ, șanțuri spre sud, împotriva unor atacuri neprevăzute de la sud. Castrele de pe valul mare de pământ le socotește locuri de încartuire pentru ofițeri. Cele trei valuri, apreciază cercetătorul francez, constituie un sistem unitar de apărare, executat în timpul lui Iustinian sau în imediata perioadă de după el.

În anii 1884-1885, arheologul german C. Schuchhardt cercetează sistematic cele trei valuri, parcurgându-le pe jos sau călare, și concluzionează că primul val este opera unui popor barbar, celelalte două fiind construite de romani.

În 1895, Grigore Tocilescu și O. Benndorf presupun că într-unul din reliefurile de pe

3. Idem, Despre valurile transdobrogene, p. 325.

Valurile antice din Dobrogea

Columna lui Traian, de la Roma, unde sunt înfățișate niște ziduri succesive, ar fi reprezentată bătălia ce s-a dat în apropierea celor trei valuri și care ar fi dus și la înălțarea Monumentului triumfal de la Adamclisi.

În anul 1898, același arheolog german revine și vizitează din nou valurile din Dobrogea, comparându-le cu valul de piatră și zidul lui Anastasius de la Constantinopol. În același timp, Grigore Tocilescu, însoțit de inginerul topograf P. Polonic, și servindu-se de harta Statului Major Român, face o amplă comunicare la Paris, în cadrul Academiei de istorie. În concepția arheologului român, cele două valuri socotite romane, împreună cu fortărețele de pe malul drept al Dunării, formau așa numitul limes Scythicus.

În toamna anului 1917, în timpul ocupației germane a teritoriului Dobrogei, Schuchhardt se află din nou aici studiind cele trei valuri. El execută săpături sistematice în câteva locuri și, îmbinând rezultatul propriilor cercetări cu observațiile arheologului român Grigore Tocilescu, face o amplă comunicare în cadrul Academiei de științe din Berlin. El atribuie valul mic de pământ, ca și prima dată, populației locale care se apăra împotriva unui dușman din sud. Acest model a fost preluat de romani, care au construit celelalte două valuri. O graniță între Axiopolis (Cernavodă) și Tomis a fost fixată, sau înainte de domnia lui Traian, sau după el. O atenție specială a acordat problemei valurilor dintre Dunăre și Mare istoricul Radu Vulpe, care acceptă ordinea succesiunii în timp a celor trei construcții, subliniind faptul că valul mic de pământ a fost ridicat de geți, fie, mai probabil, de goți sau huni. Eugen Comșa cercetează valul de pământ împreună cu castrele și împrejurimile lui, observând că aproape lângă fiecare castru există

așezări omenеști contemporane cu valul.⁴

Acestea sunt succinte prezentări ale unor studii mai vechi și mai noi efectuate asupra celor trei valuri, numite popular traiane. Problema pare a nu fi încă rezolvată de arheologi.

● Se pare că o inscripție găsită în cetatea Tropaeum (Adamclisi) relevă faptul că prima dată, în anul 316, Constantin cel Mare a avut inițiativa de a face dig de la Cernavodă la Constanța, pentru a bara deplasarea barbarilor la nord. Această linie fortificată a fost pusă în operă în anul 369 de către generalii Imperiului, Profuturus și Traian, ale căror nume rămân legate de aceste opere strategice.⁵

● Valurile romane dintre Cernavodă și Constanța, studiate și de specialistul german Schuchhardt, au fost cartografiate inițial de Grigore Tocilescu. În număr de trei – unul, mic de pământ, altul, mare de pământ, și unul, din piatră, aceste valuri sunt de tehnică și de aspecte diferite și se referă la epoci diverse. În urma cercetărilor lui Tocilescu, este definitiv înlăturată părerea de la 1855 a inginerului francez Jules Michel, după care cele trei valuri ar fi construit un sistem de apărare. S-a constatat că valul cel mic de pământ, la câțiva kilometri înspre sud de celelalte, construit pentru a servi de apărare contra unui inamic dinspre miazăzi, e mai vechi și aparține unui popor de o civilizație mai primitivă. Valurile celelalte sunt de model roman, constituind mai multe lanțuri de legătură între castella și castre, care sunt foarte dese. Astfel, pe valul de piatră, în afară de cetățile de la capete, Axiopolis și Tomis, se află 26 de castella, plus cetatea cea mare de la Mircea Vodă, pe care Grigore Tocilescu o presupunea, fără dreptate, că ar fi fost Zaldapa antică, iar pe valul cel mare de pământ, probabil mai nou decât celălalt, s-au putut număra 62 castella, plus două castre mari, laterale, în dreptul satului Alacapu. Ambele valuri sunt din epoci apropiate și construite după același sistem defensiv împotriva inamicilor din nord. Asupra datării a domnit multă vreme incertitudinea. Jules Michel presupune că ele aparțineau epocii lui Iustinian. Dr. Allard atribuia lui Traian, general al împăratului Valens, aceste valuri. Dimitrie Sutz, mai târziu, le considera ca o operă a împăratului Theodosius I. Săpăturile lui Grigore Tocilescu făcute în valul dinspre Dunăre au dovedit că cel puțin acesta data din epoca

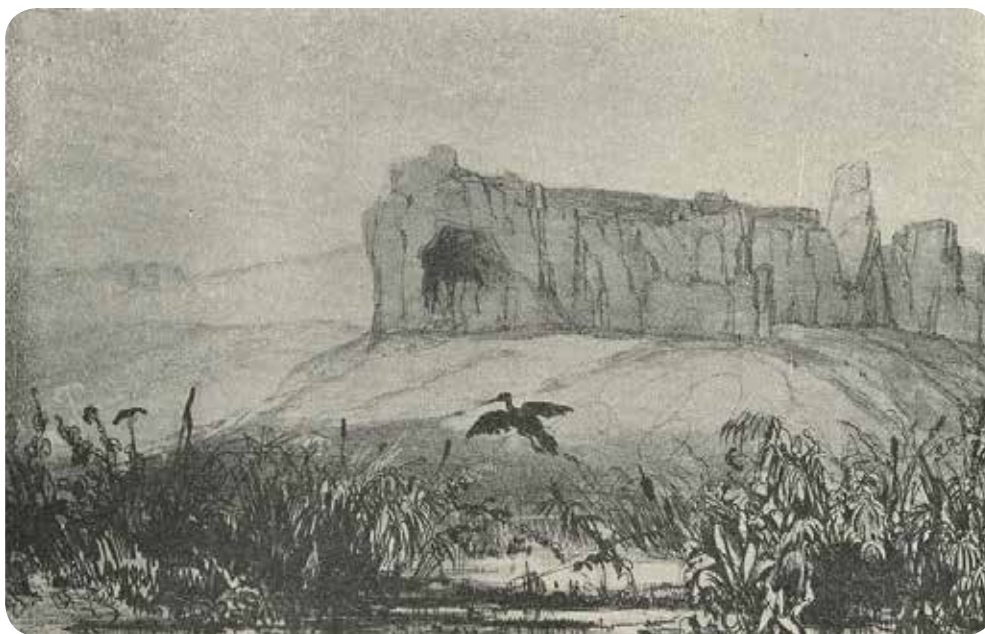
4. Ion Barnea, „Din istoria Dobrogei”, vol. III, pag. 102-120.

5. N.P. Comnene – „Dobrudja”, pag. 22. El dă și sursa informației: „Lettres du Marechal de Moltke sur l'Orient”, pag. 130-137; von Vinke, „Das Karasu-Tal”, Berlin, 1840, pag. 179-186; Jules Michel, „Les travaux de defense des Romains dans Dobroudsha” (Memoires des Antiquaires de France, XXV, pag 215-258); Gr. Tocilescu, „Fouilles et recherches archeologiques en Roumanie; comme faite a l'Academie des Inscriptions et Belles – lettres” Paris, 1899, pag. 145, 189.

Constantin cel Mare.⁶

• "Când cineva pornește cu trenul din Constanța, dacă prin dreptul depozitului de gaz „Steaua română” își aruncă privirea pe partea stângă a liniei, va vedea două mari tranșee aproape paralele, îndreptate către apus. Puțin mai încolo, șanțurile se despart: unul rămâne pe stânga și altul pe dreapta liniei. Acesta din urmă este crestat din loc în loc și se poate urmări cu privirea până în dreptul Hasancei; iar cel din stânga nu se pierde din vedere până la stația Saligny, desenând pe teren o dungă albicioasă, din cauza sfărământurilor de pietre și mortar vizibile pe tot parcursul. Acestea sunt lucrările de fortificație numite în limba populară „Valurile lui Traian” și care se întind între Constanța și Cernavodă pe o lungime de 60-70 km. Observate pe teren, se disting trei linii de întărituri: un vallum mic de pământ, construit de un popor barbar; un vallum mai mare de pământ (sau mai

lungul valului către Dunăre, Endek-Tepe, ce seamănă a fi fost legat cu alte tumullus unite mai la nord, Kara-Tepe; două alte tumullus înalte de 2,50 m în fața satului Emdek-Karakioi; Kara-Cicu sau Medgidia cu un grup de mușuroaie mai mici; Tabia franțuzească (un loc de apărare de formă rotundă ridicat de francezi la 1854, pe un tumulus înalt, cu un diametru de 50 m), tumulus aproape de Hosa-luk și Ivrinez, tumulus numit movila lui moș Oprea. Acest vallum, care este și cel mai vechi și mai simplu, începe aproape de Constanța, se îndreaptă mai întâi către sud-est pe dealuri, unde este tăiat de celelalte două valuri. Capătul său la Constanța a fost astupat de numeroasele construcții noi care i-au șters urma. (...) Micul vallum trece prin satul de pe moșia generalului dr. Georgescu. Apoi, cu greu mai poate fi urmărit din cauza tăieturii făcute pentru accesul la port; din dreptul unui castru de piatră, vallum urcă pe deal, străbate văile Omurcea și

bine un lanț de castella, legate cu șanț) și, în fine, un al treilea rând de castella de piatră, legate printr-un zid, de asemenea, de piatră. Aceste două valuri din urmă au fost construite pe timpul împăraților romani pentru apărarea frontierei imperiului din această parte. (...)

Valul cel mic de pământ are un parapet cu înălțimea ce variază între 0,50 și 3 m; înapoi, adânc de 0,50-2 m, larg la gură de 5-6 m și, care trebuie să fi fost cu mult mai larg înainte. Din dispozitivul șanțului se vede că valul avea drept scop apărarea contra unui atac de la sud. Probabil, el a fost construit de un popor barbar ce locuia în nordul Dobrogei, contra romanilor. (...) Principalele tumulus sunt: Kara-luk-Tepe, aproape de un alt tumulus mai mic; apoi, în

Mahometcea-Dere, urcă dealul Mangalia-Culac-Bair și se îndreaptă către Cara Murfat și Emdek-Harakioi. Uneori, abia se cunoaște din arături. La cimitirele părăsite de la Ebeka-Mezarlâk și Erghiven-Merzarlâk este mai pronunțat. De la Endek-Carachioi vallumul este trasat pe panta unor dealuri de pe care vederea este liberă către sud. El e întrerupt acum de la Valea Medgidie-Dere, până la Tabia-Franțuzească, desigur fiind astupat de arături și de vremuri. (...) Vallumul cel mare de pământ are un relief mai mare și două șanțuri, el a fost construit săpând în același timp cele două șanțuri iar pământul fiind aruncat la mijloc. Pornește de la Dunăre, la un kilometru spre nord de lacul Cochirleni până la Piatra, de acolo până la poalele dealului Kiostel, mergând paralel cu valul de piatră. La Medgidia, vallumul este întrerupt; se încrucișează cu vallumul de piatră și în linie dreaptă sfârșește la Constanța.

6. Radu Vulpe „Activitate arheologică în Dobrogea în cei 50 de ani de stăpânire românească” în volumul omagial „Dobrogea – 50 de ani de viață românească”, București, 1928, pag. 124.

Are o lungime totală de 41 km, și dacă s-ar socoti întreruperea, 54 km. valul sau zidul de piatră este format dintr-un zid de pietre, cu o banchetă înaintea și cu un șanț înapoi.

La Medgidia, grosimea zidului a fost de 1,55 m. În general, după resturile existente trebuie admis că zidul nu a fost construit peste tot din pietre tăiate regulat. La Constanța, au fost întrebuințate sfărâmaturi provenite din dărâmarea monumentelor vechi ale cetății Tomis. Se presupune că în timpul construirii acestui vallum, Constanța – cel puțin în principalele sale edificii – era ruinată. La Medgidia, nu se mai vede decât baza zidului, dar se constată prezența unei banchete largi de 2,96 m. Lungimea acestui vallum era de aproape 61 km. Acest ultim vallum începe de la Dunăre, la 3,5 km spre sud de Cernavodă. Capătul de aici se sprijinea în cetatea Axiopolis, menționată de Ptolomeu, Constantin Porphyrogennit și alții. Vallumul începe de la sudul cetății, urcă pe dealul Cernavodei și coboară la gura Ghermeli unde întâlnește vallumul cel mare de pământ. Vallumul de zid urcă dealul Kara-Durac-Bair și coborând lin spre mare, întâlnește în dreptul gării Mircea Vodă cetatea Axandemir-Tabiassi, unde se pot distinge via principalis, câteva drumuri laterale, porțile de la sud și est cu turnurile lor. Probabil, aici sunt ruinele vechii cetăți Zalpedda. Vallumul se continuă pe la gura văilor Kara-Durac-Kula și Alibei-Ceair.

La Medgidia, vallumul este distrus. Pe locul bisericii era un castella. În dreptul Kiostelului urcă panta dealului și se încrucișează cu valul cel mare de pământ. Pe tot parcursul său, acest vallum are 26 lagăre întărite cu piatră, cele mai multe având formă pătrată și construite aproape de vallum.⁷

● Ion Barnea reia în „Istoria Dobrogei” aceste descrieri, accentuând faptul că valul mic de pământ este la sud de orașul Medgidia, întrerupt pe o distanță de 3,5 km, probabil de vreun sat azi dispărut, iar valul mare de pământ a fost distrus pe parcursul orașului Medgidia de către construcțiile moderne. În același timp, istoricul descrie unul dintre castelele simple ale valului de piatră, cel mai mare prin dimensiunile sale și prin urmele de viață păstrate, aflat la sud de gara Mircea Vodă și cunoscut sub numele turcesc „Acsandemir Tabiassi”, în traducere „cetatea de fier”. Importanța ce i s-a acordat de constructor acestui castru, opinează autorul monografiei, se datorează faptului că acesta este situat în dreptul porțiunii în care apele văii Carasu se întrerup, creând între ele un loc de trecere, pe unde inamicul putea cu ușurință să-și croiască drum spre sud.

7. Extras din revista „Tinerimea română”, vol. V, pag. 14-54, apud. M. Ionescu Dobrogeanu, Dobrogea la începutul veacului XX, 1904, Cultura Națională, p. 538-540.

Info

Petronela Rotar, o nouă provocare

Ana-Maria ȘTEFAN

30 noiembrie, ziua Sfântului Andrei, este o zi specială pentru români. Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a serbat-o printr-un eveniment cultural educativ deosebit, în incinta Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”, acolo unde publicul constănțean s-a alăturat gazdelor pentru a face cunoștință cu scriitoarea Petronela Rotar. Dincolo de faptul că este o scriitoare renumită, inteligentă, cu foarte bune abilități analitice, înzestrată cu o capacitate superioară de abstractizare și cu performanțe scriitoricești, de un înalt standard care au făcut-o cunoscută, Petronela Rotar este o persoană caldă, o persoană care are harul de a răscoli înlăuntrul ființei, pătrunzând în cele mai întunecate, în cele mai adânci părți ale sufletului uman, ca un fin psiholog, trimițându-și cititorii la introspecție,

dându-le speranța că la orice vârstă traumele de orice fel se pot rezolva.

O persoană puternică, tenace, hărăzită cu cea mai captivantă energie autoconstructivă, care își forjează și cizează cu atâta luciditate și insistență, cu atâta siguranță și sistemă toate nuanțele psihice și sufletești și le dăruiește cititorilor prin personajele pe care le construiește, însuflețind literar lumea și mai ales, un om care încearcă să nu se mintă pe sine, în primul rând!

„Mereu aici mă primiți cu foarte multă căldură și am acceptat să vin cu mare bucurie”. A declarat Petronela Rotar.

Răspunzând invitației noastre de a lansa și în Constanța cel mai nou roman „Ajută-mă să nu dispar”, Petronela Rotar a venit însoțită de Bogdan Papacostea, cunoscutul realizator de emisiuni dedicate cărților, care ne-a mărturisit următoarele:

„Petronela Rotar este un personaj unic în literatura română, dinspre mine tot respectul și toată admirația, mai ales, îndrăznesc să spun după acest cel mai recent roman care face o trecere deloc comodă a Petronelei, dintr-o zonă foarte accesibilă pentru public, zona luminoasă a psihoterapiei, într-o zonă ceva mai literară care pune probleme dure, grave. Este un roman implacabil, mai mult decât dur. Cartea este despre iubire și, în felul acesta, îmi permit să spun, este

introdusă psihoterapia. Iubirea e cea mai înaltă formă de psihoterapie, doar că psihoterapia nu este atât de evident prezentă, atât de explicită cum a fost în romanele anterioare.”

În percepția mea, „Ajută-mă să nu dispar”, dezvăluie un personaj feminin pe cât de trist, pe atât de frumos. Pe numele ei Mira, protagonista este o femeie fără așteptări, o femeie pe care condiția singurătății, într-un fel paradoxal, a apărut-o ca o platoșă lăuntrică împotriva tuturor eșecurilor și umilințelor. O femeie resemnată ce poartă mobilitatea excesivă a omului „fără destin”, care se sesizează foarte bine în maniera ei de a gândi, dar și în raport cu gândurile sau acțiunile celorlalte personaje.

„Eu nu voiam să mai scriu o carte, dar nici nu puteam să trăiesc cu ea, îmi curgea tot timpul în cap și am scris-o foarte diferit față de celelalte cărți. Nu am scris-o cronologic. De exemplu, la sfârșitul lunii mai eram în Amsterdam și mă plimbam singură pe străzi și îmi veneau în cap fraze. Scoteam carnetul și scriam pe marginea unui pod. După care m-am așezat la o terasă și am scris. Toată partea de final e scrisă pe un canal din Amsterdam. Apoi am zis, ok, trebuie să scriu mai programatic. Nu mai pot să continui așa. Apoi toată vara m-am izolat. Dar pentru că atmosfera cărții este una foarte densă, am simțit nevoia să mă duc în locuri frumoase ca măcar să am un contrabalans din locurile în care stăteam să scriu. Au fost zile în care nici nu am mâncat, nici nu am băut, vedeam marea pe geam, iar eu stăteam la laptop și scriam și câte 10 ore.” Ne-a mărturisit Petronela despre procesul de scriere al romanului care a chinuit-o vreme de cinci ani.

Se spune că timpul este cel mai prețios dar pe care-l poți da cuiva, pentru că, dacă dai cuiva timpul tău este o parte din viața ta pe care nu o mai recapeți niciodată.

Timp de aproximativ două ore și jumătate, Petronela ne-a oferit cu generozitate momente petrecute cu sens, zâmbete, evenimentul luând ușor forma unei ședințe de terapie de grup, când spre final a răspuns cu căldură tuturor întrebărilor din partea publicului. Ne-a oferit autografe, îmbrățișări, iar noi, cititorii, ne-am luat rămas bun cu recunoștință pentru timpul acordat, pentru dialoguri, pentru felul în care este ea: naturală, caldă și transparentă. Dar mai ales că după ce a străbătut țara-n lung și-n lat, după ce o răceală zdravănă era s-o țină-n loc, puternica Petronela a mai făcut un heirup și s-a oprit și la noi la mare.

"Inimosul ziarist de rasă" Costa Foru

Aurelia LĂPUȘAN

C. G. Costa Foru (1856-1935) a fost o remarcabilă personalitate culturală română, ziarist de autoritate, avocat și activist pentru drepturile zăriștilor, fondator al Ligii drepturilor omului și ale cetățenilor (1929), inițiatorul Comitetului pentru amnistie (1928-1929) și al Blocului pentru apărarea libertăților democratice (1935). A fost fiul unui cunoscut om politic, profesor de drept civil, primul rector al Universității din București (1864-1871), fost deputat, senator, ministru.

S-a născut la 26 octombrie 1856, la Joseni (Berca), județul Buzău, unde și-a petrecut o mare parte din viață. A învățat la Pensionul Schewitz și la Colegiul „Sf. Sava”, în Germania la Heidelberg, și în Franța, la Colegiul Saint Barbe. la parte la Războiul de Independență, apoi revine în capitala Franței pentru a urma cursurile Facultății de Drept.

Politician de forță, apreciat orator, a manifestat un deosebit interes pentru tineret și problemele acestuia. Constantin Gheorghe Costa-Foru a îndeplinit funcții în diplomatie și în administrație, fiind atașat diplomatic la Paris și subprefect în Comana-Vlașca.

A desfășurat o deosebită activitate în domeniul publicistic, fiind cel care a înființat, ziarele Ciomagul, București și Epoca¹, revistele Scrisoarea săptămânii², Alergătorul³, Părerile unor spectatori și Revista copiilor și tinerimii⁴.

A semnat în ziarele Dimineața și Adevărul, unde s-a pronunțat împotriva războaielor, pentru conviețuire pașnică cu naționalitățile conlocuitoare, pentru desființarea cenzurii și libertatea presei.

1. Fondat în 16 noiembrie 1885, prim redactor Barbu Ștefănescu Delavrancea

2. Scrisoarea săptămânii, 11 ap. 1888 - 25 apr. 1889, redactată de C. Costa Foru

3. Alergătorul, București, 1 aprilie 1891 - 9 aprilie 1892, cotidian politic de orientare liberal conservatoare, redactat de C. Costa Foru.

4. Revista copiilor și tinerimii, săptămânal, 25 mai 1913-12 nov. 1916, 1 ianuarie 1919-1924, sub conducerea lui Costa Foru și a lui I. Barberis.

România de la mare⁵ i-a publicat necrologul. Cititorii constănțeni aflau astfel că « A murit C.G.Costa Foru. S-a stins la adâncă bătrânețe, după o viață trăită din plin, inimosul ziarist de rasă C.G.Costa Foru. Animator, pamfletar viguros, luptător neînfricat pentru democrație și dreptate socială. Atacat aprig a ținut piept tuturor și a dat lovituri tot așa de aprige. Ca ziarist a avut momente de eroism de epopee. Prin scrisul său, prin agitația sa a smuls din zidurile ocnei două victime ale unei erori judiciare, soții Miulescu, osândiți pentru crimă. Printr-o revistă de un format original...o scrisoare cu plic...Scrisoarea săptămânii, a răscolit dosare, a întreprins anchete, a publicat reportaje senzaționale asupra cazului soților Miulescu /.../ S-a remarcat iarăși ca președinte al Ligii drepturilor omului, luptător pentru cauza dreptății sociale. Cu Costa Foru dispărea ultimul reprezentant - poate - al pleadei de zăriști care vedeau în această nobilă profesie un apostolat.»⁶

În 1914 este membru în primul Comitet de inițiativă și mai apoi în Comitetul Central al

5. România de la Mare, organ dobrogean politic-economic-literar, Constanța, 26 nov. 1933-28 mai 1940. Director C. Irimescu, apoi Al. Gherghel.

6. România dela Mare, II, nr. 10, 19 august 1935, p.2.

G. G. COSTA-FORU

Octombrie 1916

Domnule Ministru,

Gândindu-mă că în vreme de războiu s'ar putea ivi lipsa de ofițeri în armata țării, subsemnatul, carele deși ajuns vârsta de 60 ani, mă simt trupește și mai ales suflătește în putere de a-mi face datoria la front, am onoarea a vă ruga, de a-mi acorda favoarea pe care mi-ați acordat-o în 1913, de a reintegra cadrul ofițerilor de rezervă, trecând cu vedere limita de vârstă.

Vă cer a mă trimite la front, chiar cu gradul în care m'am retras, dacă nu cu acela care mi se cuvine, potrivit deslăsurilor din petiția mea din Ianuarie 1914 la care mă refer, rugându-vă a o avea în vedere.

În adestarea dispozițiunilor Dvs., am onoarea a vă ruga, Domnule Ministru, să primiți încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

(ss) C. G. Costa-Foru.

Asociației "Cercetașii României", rămânând una din personalitățile care au sprijinit constant Cercetășia. A explicat pe înțelesul copiilor principiile morale cuprinse în Legea Cercetașului în Scrisori către cercetași și aspiranții-cercetași.⁷

Conduce Revista copiilor și a tinerimii,⁸ în care sunt publicate articole și povestiri despre cercetășie. În preajma intrării României în primul Război mondial revista propune exemple de activități pe care cercetașii ar putea să le facă în caz de mobilizare. Preocupările sale pentru democrație s-au răsfrânt și asupra organizării cercetășiei, propunând, printre altele, ca cercetășia să facă abstracție de decalajele sociale sau ca șefii de patrulă să fie aleși de către cercetași și nu numiți de către comandanți.

La 60 de ani s-a înrolat voluntar în Corpul IV Armată, apoi este integrat în corpul ofițeresc al Armatei I. Scrie pe front, în 1917, broșura Credințe și îndemnuri ostășești, dedicată fiului său « trăznit de un obuz vrăjmaș ».

Fiul său, Gheorghe Costa-Foru, fost cercetaș, încadrat ca ofițer de artilerie, a murit în luptele de lângă Brașov în septembrie 1916.

În 1935 este ales președinte al Blocului pentru apărarea libertăților democratice, calitate în care a militat pentru democrație și pace, înțelegere între națiuni, drepturi și libertăți democratice, obiective pentru care s-a luptat până la moartea

sa, survenită la 15 august același an.

La 2 decembrie 1918, se constituie în Capitală o asociație liberă a ziariștilor profesioniști, al cărui scop era apărarea intereselor profesionale. C. Costa Foru este ales vicepreședintele Asociației Generale a Presei Române, ca peste doar o lună să fie reales președinte, iar Al. Ciurcu, vicepreședinte.

Decretul privind cenzura ziarelor, telegramelor, corespondenței, emis la 6 decembrie 1918, prevedea, printre altele: "Cenzurarea se exercită de președintele Consiliului de Miniștri asupra tuturor produselor de tipar, ilustrații, produse muzicale, reprezentații teatrale sau cinematografice. Apariția oricărui ziar nou este supusă aprobării prealabile a cenzurii." În acest sens se constituia o delegație specială condusă de un membru al guvernului.⁹

La 13 decembrie 1918 are loc marea grevă a tipografilor bucureșteni: circa 600 de oameni cer salarii mai mari și condiții mai bune de muncă. Guvernul autorizează deschiderea focului și în Piața Teatrului Național din București sunt uciși 16 tipografi și răniți câteva sute. O parte dintre manifestanți sunt arestați și torturați. Învinuirea de „crimă contra siguranței statului, complot contra statului” și provocare de rebeliune și ofensă adusă regelui”. Infiltrați printre manifestanți și militanți comuniști din dispoziția bolșevicilor de la Moscova.¹⁰

Situația presei românești era la fel de precară. Pe de-o parte se reînființau ziare în toate provinciile românești, pe de alta erau interzise. Ziariști arestați, dosare politice, delictе judecate

9. Idem.

10. Idem, p.354

de tribunale militare. După patru ani de război, zorii păcii păreau tot întunecați.

Închis la Văcărești a fost și Constantin Stere, fondatorul ziarului Lumina, care a apărut la București, zilnic, de la 1 septembrie 1917 și până la 12 septembrie 1918. Publicația tipărită pe teritoriul ocupat de germani i-a adus lui Stere acuzația de „înalță trădare” și înțemnițarea la Văcărești.¹¹ Cum scria și Pamfil Șeicaru, Stere era acuzat că a folosit arhivele secrete ale Rusiei date publicității de guvernul bolșevic imediat după cucerirea puterii, în 1917. Pe baza documentării bogate, C.Stere făcea procesul politicii externe a lui Ionel Brătianu.¹²

Procesele se țineau lanț. Spre exemplu, în 1919 a avut loc procesul redactorilor ziarului comandaturii germane, Gazeta Bucureștilor: Ion Slavici, Tudor Arghezi, Dem. Teodorescu, D.Karnabat, M.Sărățeanu, I. Grossman, Dușu Popescu sunt condamnați între 10 și 15 ani. Șt. Antim, dat în judecată și el, a fost achitat, făcând dovada că a rămas în București ca agent al Siguranței. Procesul lui Stere nu s-a judecat, dosarul a dispărut, deși cu insistență, ca deputat de Soroca, fostul director al ziarului Lumina l-a cerut în nenumărate rânduri. Lui Ionel Brătianu

11. Colesnic, Iurie, 2008, O conștiință veritabilă de publicist, Constantin Stere, în Presa scrie istorie, Chișinău-Pitești, Editura Libertas, p.59.

12. Șeicaru, Pamfil, 2007, Istoria presei, Editura Paralela 45, p.279.

îi convenea să înconjoare numele lui Stere de o acuzație infamantă, dar nu i-ar fi convenit dezbaterea publică a unui proces care ar fi silit pe C. Stere să vorbească.¹³

Între 1918 - 1919 Tudor Arghezi a fost închis, împreună cu 11 ziariști și scriitori (printre care și Ioan Slavici), la penitenciarul Văcărești, fiind acuzat de trădare, pentru colaborarea cu autoritățile germane de ocupație. În timpul ocupației germane colaborează la „Gazeta Bucureștilor” și „Scena”, activitate pentru care e condamnat în procesul ziariștilor colaboraționiști din 1918. Deținut la Văcărești, este grațiat în 1919 prin intervenția lui Nicolae Iorga.¹⁴

La 20 decembrie 1918, vicepreședintele Asociațiunii generale a presei române, C.G.Costa Foru, primit în audiență de Majestatea sa regele, expune „Memoriul Asociației generale a presei române către majestatea sa Regele Ferdinand I”.¹⁵ Autorul memoriului pleda în calitate sa oficială de vicepreședinte al Asociației și problemele expuse se centrau la cenzură, suprimarea de ziare și arestarea de ziariști.

„Liberă și neatinșă de Puterea executivă sau de Puterea Legiuitoare ordinară, Presa, după Constituție, nu este supusă decât controlului Instanțelor Judecătorești. Ziariștii vinovați să fie judecați și pedepsiți. O vrem, o cerem; căci cu cât răspunderile vor fi mai efective și severe, cu atât autoritatea și prestigiul presei va crește, iar Presa epurată își va îndeplini misiunea ei în Stat tot mai de sus. Răspunderile să fie însă stabilite pe calea legală, fățiș, la lumina zilei, iar pedepsele pronunțate de judecătorii legali.”

Cu acest preambul, autorul îl informa pe rege că de la declararea războiului, invocându-se starea de asediu, Presa a fost supusă unei cenzuri fără precedent, fapt neconstituțional, ilegal, contravenind mai multor articole din Constituție, cum ar fi, bunăoară: ”Că nici o lege excepțională nu se va putea înființa în această materie, precum Cenzura, sau altă măsură preventivă pentru aparițiunea, vinderea sau distribuțiunea oricărei publicațiuni. Că nici un ziar nu va putea fi suspendat sau suprimat, că arestul preventiv în materie de presă este suprimat.”

Iată că autorul memoriului îl informa pe rege că deși există asemenea prevederi clare, de doi ani și 4 luni, deci de la intrarea în război a României, ziarele au fost suprimate și în același timp ziariștii cari le scriau au fost arestați în bloc și internați într-un hotel. „Aceste fapte, cari trag

13. Șeicaru, Pamfil, 2007, Istoria presei, Paralela 45, p.287.

14. adevarul.ro

15. Memoriul Asociației generale a presei române către Majestatea sa Regele Ferdinand I, 1919, Tipografia Adeverul.

în grea răspundere Guvernul, pun direct în cauză chiar pe Majestatea Voastră, carele este personal interesat de stricta respectare a pactului dintre Țară și Tron.” /.../

”Departe de a fi primejdioasă, Presa este, Sire, cel mai minunat instrument pentru buna desfășurare a Guvernelor și a Popoarelor. Fără presa liberă, guvernare constituțională nu se concepe; regimurile de opinie publică, fără contract cu opinia publică, nu pot trăi. În presă se complace a se oglindi opinia publică și tot ea, prin presă, oglindește Guvernelor și Majestății Voastre, starea spiritelor și intensitatea curenților. /.../ De doi ani și patru luni, Guvernele Majestății voastre cârmuiesc țara fără busolă, nici supapă de siguranță. Nemulțumirile și durerile poporului în cursul războiului au fost nespuse de multe, infinit de mari. Fiecare însă a înțeles că orice ne-ar distra de la suprema datorie de a ne apăra țara, trebuie toate înăbușite în sufletul nostru până după războiu și... înăbușite au fost. Dar, după ce războiul s-a sfârșit, și după ce în toate țările, - în care censura era legală, - ea a fost ridicată, de ce numai la noi ea mai dăinuie, la noi unde ea nu poate fi legală fiindcă este anticonstituțională?

Românii, care se bucură de a fi scăpat de jugul rusesc sau unguresc, nu trebuie să simtă că cel românesc apasă și mai greu. Ar fi oribil ca ei să îndure, de la noi, suferința mai grea de cât de la vrăjmașii neamului nostru. Iar noi, cari odinioară ne făleam că suntem România liberă, nu putem roși mai îndelung de starea noastră de acum, nici răbda în tăcere, nici sta în inacțiune, nici trăi de aci înainte, în totală lipsă a unor libertăți esențiale vieții noastre constituționale. Nevrednici, și de hula lumii întregi am fi. Iar Majestatea Voastră, reprezentantul oficial al poporului român, n-ați putea fi mândru de un popor compus din cetățeni incapabili de a-și apăra și păstra libertățile pe cari părinții lor le-au cucerit, lăsându-le lor moștenire.

A mirosit sângele său vărsat pe străzile Capitalei și se întreabă, încruntat, dacă nu s-a vărsat destul din sângele său în războiu? El a aflat acum că mitralierele, la București, au tras în mulțimea nevinovată și că gloanțele au intrat în carne românească, ucigând pe nemiluite și pe

nealese./.../România făcuse două războaie fără censură când Majestatea Voastră s-a urcat pe tron. Atât la 1877 cât și la 1913, Regele Carol și Guvernele Sale au avut încredere în patriotismul Presei. Iar Presa a justificat, prin purtarea ei, atât la 1877 cât și la 1913, cuminența făuritorilor Constituției noastre, când ei au interzis censura pentru orice împrejurare și fără nici o excepție. La fel ar fi fost și în cursul războiului, la fel ar fi fost și acum, dacă Presa ar fi liberă. Gândiți-vă, Sire, că între Presă și Tron este o strânsă solidaritate; și, în loc de a o îndepărta, apropiați-o. Atât drepturile și prerogativele Coroanei, cât și acelea ale Presei, în aceeași Constituție sunt înscrise. Amândouă tot într-însa își găsesc garanțiile existenței lor.

Presa roagă respectuos pe Majestatea Voastră să considere că diversitatea punctelor de vedere, din care scriitorii pot privi interesele Țării, nu exclude comuna lor preocupare de propășirea ei spre mai mult bine și că, atunci când trebuința cere, sufletele lor se unifică într-o comună dragoste de țară și de neam. Presa nu vrea impunitate, ci răspunderea fiecăruia pentru scrisele lui. Delictele să fie urmărite și cât de aspru pedepsite; libertatea cugetării trebuie însă respectată, așa precum Constituția impune. România nu poate fi singura țară pe lume în care Absolutismul să se poată sălășlui. Și dacă aceasta s-ar produce la București, fatalmente România Mare s-ar despica în bucăți. În loc ca Majestatea Voastră să fie făuritorul Marei noastre uniri, riscați a trece în Istorie ca despicătorul neamului nostru./.../

Vremurile sunt mari. Să ne potrivim lor cu toții. Uniți în același sincer dor de propășire, de dreptate și de legalitate pentru toți, să tindem spre pace, ordine și armonie socială. Subsemnatul, carele în scrierea acestui memoriu, n-am fost călăuzit decât de datoria de a spune sincer adevărurile ce știu și simt, rog respectuos pe Majestatea Voastră să nu ia în nume de rău o sinceritate puțin obișnuită în sferele Palatului, nicidecum însă rău intenționată”. Și semna: Vicepreședinte al Asociației G-rale a Presei Române, C.G. Costa-Foru, Decembrie 1918.

„Managementul informației în media” la Centrul „Jean Constantin”

Ada CODĂU

Conf. univ. dr. Raluca Petre, coordonatorul Specializării Jurnalism din cadrul Facultății de Litere a Universității „Ovidius” din Constanța (UOC), și-a lansat, în luna decembrie, volumul *Managementul informației în media*, publicat la Editura Tritonic. Evenimentul a avut loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” din Constanța și a reunit numeroși studenți și profesori ovidieni: prof. univ. dr. Cristina Tamaș, decanul Facultății de Litere a UOC, conf. univ. dr. Ileana Jitaru, directorul Departamentului de Limbi și Literaturi moderne și Științele comunicării al Facultății de Litere, conf. univ. dr. Daniel Citirigă, prodecanul Facultății de Istorie și Științe Politice a UOC, asist. univ. drd. Valentin Vanghelescu, purtătorul de cuvânt al Universității „Ovidius”, asist. univ. dr. Costel Coroban și asist. univ. dr. Alina Cojocar. Lansarea de carte a fost moderată de lect. univ. dr. Mariana Tocă, iar prezentarea volumului semnat de Raluca Petre a fost făcută de prof. univ. dr. Ana Maria Munteanu și conf. univ. dr. Aurelia Lăpușan.

În opinia lect. univ. dr. Mariana Tocă, gazda evenimentului, volumul *Managementul informației în media* reprezintă „o expertiză a informației mediatice în toată complexitatea ei”, având ca obiectiv analiza utilității informației publice și explicând, pe rând, importanța observației ca metodă de cercetare, a interviului de documentare, dar și a profesionalizării jurnalismului. Totodată, lect. univ. dr. Mariana Tocă a declarat că lucrarea Ralucăi Petre răspunde la întrebări precum: Ce este jurnalismul de calitate? Cum recunoaștem valoarea de adevăr? În opinia sa, volumul *Managementul informației în media* are un conținut util și

accesibil studenților mai ales datorită faptului că, dincolo de perspectivele teoretice, autoarea problematizează, aduce argumentul științific prin exemplificări.

„Cartea Ralucăi Petre deschide ferestre de cunoaștere.”

Jurnalista Aurelia Lăpușan, unul dintre fondatorii Specializării Jurnalism a Facultății de Litere din cadrul UOC, a făcut, în contextul lansării, o acoladă în timp, mergând înapoi până în februarie 2002, momentul de început al relației sale profesionale cu Raluca Petre, marcat printr-un schimb de mail-uri. Actualul coordonator al Specializării Jurnalism, la acel moment masterand în Polonia, își dorea, conform spuselor conf. univ. dr. Aurelia Lăpușan, să se angajeze la noua Specializare Jurnalism din Universitatea „Ovidius” din Constanța și să predea studii media în cadrul instituției. „Cartea Ralucăi Petre e mai mult decât un manual, este un ghid pentru oricine citește presa și vrea să știe cum s-o citească, un ghid pentru cei care nu vor să se lase manipulați și vor să deosebească informația reală de cea falsă”, a declarat conf. Aurelia Lăpușan.

Ceea ce recomandă cartea semnată de conf. univ. dr. Raluca Petre este, din punctul de vedere al prof. univ. dr. Ana Maria Munteanu, în primul rând editura. În acest sens, Ana Maria Munteanu, de asemenea fondator al Specializării Jurnalism din cadrul UOC, a declarat că Tritonic este o editură de prim rang pentru cartea academică. Despre volumul *Managementul informației în media*, prof. univ. dr. Ana Maria Munteanu a declarat că este la fel de logic și de clar de la început până la sfârșit, dar și în sens invers, de la sfârșit la început, respectând astfel principiul

oglinzii. „Cartea Ralucăi Petre deschide ferestre de cunoaștere. Jurnalismul onest rămâne cel care a schimbat fața societății în care trăim. La acest tip de jurnalism se referă cartea Ralucăi. Lumea se schimbă, dar principiile rămân aceleași”, a explicat prof. univ. dr. Ana Maria Munteanu.

„Jurnalismul de calitate se face greu și este foarte aproape de demersul științific.”

Autoarea volumului *Managementul informației în media*, conf. univ. dr. Raluca Petre, a mărturisit că, dacă există ceva anume la care nu a renunțat indiferent de cât de mult s-a schimbat lumea și indiferent de evoluția tehnologiei, acestea sunt principiile jurnalismului corect: adevărul, verificarea informațiilor, mișcarea către raționalitate. Raluca Petre a ținut să menționeze că, în opinia sa, este extrem de important să formulăm opinii doar în perfectă cunoștință de cauză: „Să nu ne anteexprimăm! Mai întâi să înțelegem. Apoi, să verificăm, să fim siguri. Abia

apoi să emitem opinii argumentate, informate. Jurnalismul de calitate se face greu și este foarte aproape de demersul științific”, a afirmat, în contextul lansării celui mai recent volum al său, conf. univ. dr. Raluca Petre.

Cartea Ralucăi Petre a fost lansată, în noiembrie, și la Târgul Internațional de Carte Gaudeamus. Volumul *Managementul informației în media* își propune să fie un ghid anti-manipulare care să ajute consumatorii de presă să facă distincția între adevăr și non-adevăr, între știri documentate și zvonuri, între știri reale și fake-news. Este a doua lucrare pe care conf. univ. dr. Raluca Petre o publică la Editura Tritonic, cel dintâi volum apărut la editură fiind *Journalism in times of major changes. Critical perspectives* (2012). Prima sa lucrare a fost semnată în coautorat cu Aurelia Lăpușan și s-a numit *Tehnici de redactare în presa scrisă*, Editura University Press Ovidius, 2005.

Din istoria Dobrogei

Studentii în misiune socială

Aurelia LĂPUȘAN

Înființat la 8 martie 1910, Cercul studenților dobrogeni, cu sediul în Casa Uniunii scriitorilor români, având un amplu program cultural, în București, cât și în Constanța și în alte localități dobrogene, în timpul vacanțelor își propunea înființarea unei biblioteci, pregătirea și prezentarea unor spectacole de teatru, invitarea la Constanța și Tulcea a unor personalități culturale. Primii care au răspuns invitației au fost Nicolae Iorga, Al. Vlahuță, Delavrancea, Slavici. O primă conferință ținută cu acest prilej, la 28 aprilie 1910, la Constanța, în vacanța de primăvară, era consemnată în ziarul „Dobrogea Jună”. Nicolae Iorga susținuse la sala Elpis, în fața

unei numeroase asistențe, despre „Învățăturile mării” (De ce am coborât de la munte, la mare), fondurile realizate din încasări fiind destinate înființării unei biblioteci municipale. În același an, la Tulcea și la Constanța, Nicolae Iorga vorbea despre „Ce reprezentăm noi în Dobrogea”, făcând o amplă incursiune în trecutul nostru istoric, de la daco-romani la epocile de glorie ale lui Mircea și Mihai Viteazul, trecând apoi la contemporaneitate și argumentând cu seriozitate și profunzime tema privind elementul românesc predominant continuu față de locuitorii de altă naționalitate, veniți aici doar prin colonizare. Și spre sfârșitul anului următor, Nicolae Iorga este

1926. Comitetul
Cercului
studentesc
constănțean.
Din colecția
Teodor Voineagu

ascultat în sala Casino-ului, unde a vorbit despre presa românească și menirea ei. Legăturile lui Iorga, profesorul, cu studenții dobrogeni, aveau să continue devenind pentru locuitorii meleagurilor dintre Dunăre și Mare un factor stimulator pe multiple planuri.¹

Membrii Cercului studentesc constănțean dau un bal în seara zilei de 27 decembrie 1910 în sălile Cazinoului pentru a strânge fondurile necesare unei excursii științifice în primăvara anului următor și pentru ajutorarea colegilor săraci. Pentru autorizația de la Primărie semnează B.I. Roman, student în Drept, Al. Tănăsescu, student în medicină, Al. Petrescu Malcoci, student în drept, I. Cornea, student în medicină, Al. Șeitan, student în drept, Petre Mihăilescu, student în farmacie, Aurel Stoianovici, student în medicină, H. Agovian, student în litere ș.a.²

Ce fac studenții noștri la București, titra același neobosit ziar Dobrogea Jună. Și informa:

„La 19 ianuarie 1936 au ținut a șaptea șezătoare cultural-artistică în Căminul studentesc constănțean, sub președinția lui Theodor Ionescu, organizatorul șezătorilor. A vorbit despre viața și nugele lui M. Sadoveanu, I. Odățeanu a citit lucrarea de licență Economia Daciei Traiane, s-a citit poezia lui I. Răduț și un fragment din romanul CFR de Ion Fățoiu.

„E de remarcant activitatea studenților constănțeni, fără precedent în istoria acestui cerc.”³

Presa locală susține cu convingere acțiunile studenților și întreține campanii pentru încurajarea tinerilor studioși. Un ziar politic, Liberalul Constanței, avea chiar o rubrică, Studențești, iar mesajele erau adresate „Către publicul constănțean.”

Punând bazele Cercului studentesc constănțean, studenții universitari din Județul Constanța, cu bucuria în suflet de a fi pentru prima oară atât de numeroși ca să poată aduce la bun sfârșit obligațiile impuse de datoria de

student și iubirea de neam, țin să aducă la cunoștință tuturor rostul lor și al cercului.

Două au fost ideile cari ne-au îndemnat de la primul moment la muncă. Prima și cea mai importantă este ridicarea prin lumină a păturei țărănești. Prin dragostea ce le-o vom arăta și prin căldura cu care le vom vorbi, îi vom convinge să părăsească anumite obiceiuri dăunătoare, să-și împartă mai potrivit timpul, să-și lucreze mai bine ogorul, să-și iubească țara, limba și portul, să capete siguranța dragostei și interesul ce cu toții îl purtăm.

Vom merge dar în toate părțile, atât la cătune cât și la orașele; ne vom pune în legătură și vom lucra mână în mână cu apostolii lor sufletești direcți, cu preoții și învățătorii.

Vom ține șezători în care fiecare dintre noi, după puterile și cunoștințele noastre, vom îndruma spre mai bine și vom lărgi cercul cunoștințelor lor. Vom merge ori și unde în județul nostru și vom fi recunoscători acelor cari ne vor sfătui și ne vor arăta mai bine cum am mai putea fi mai de folos și care ar fi chestiunile mai importante asupra cărora să insistăm mai mult în șezătorile noastre.

Al doilea mijloc pentru ajungerea scopului este înființarea de biblioteci populare cu cărți scrise pe înțelesul lor și de care au nevoie pentru îmbunătățirea traiului, precum și cu broșuri cu caracter național și educativ, cari ar contribui în mare parte la identificarea lor în anumite chestiuni. Și în această direcție vom lucra, căutând să înființăm în cât mai multe comune astfel de biblioteci.

Dar pentru ajungerea acestor scopuri frumoase, ne trebuie o studențime bine pregătită din toate punctele de vedere și mai ales unită. Aici venim la al doilea scop al cercului nostru. Vom căuta să strângem cât mai mult legăturile dintre noi spre a putea face posibilă realizarea primului punct, adică îndrumarea cât mai sănătoasă pe tărâmul național-cultural.

Pe de altă parte, vom lupta pentru înființarea cât mai curând în București a unui Cămin

1. Cuget Liber, nr. 276, 28 decembrie 1990

2. SJCAN, fond Primărie, dosar 36/1910, p. 66.

3. Dobrogea Jună, XXXI, nr.19, 23 ianuarie 1936, p. 1.

Studentesc și a unei cantine Universitare. În acestea studentul având asigurate cele necesare traiului la un preț redus, lipsit de grija zilei de mâine, care în majoritatea cazurilor ne consumă cea mai mare parte de energie, ar putea să se consacre în totul studiului.

Atunci în loc să avem studenți cari ies epuizați atât fizicește cât și moralicește de pe băncile universităților, am avea studenți care ieșiți din universitate vor fi desigur cetățeni cu o cultură solidă și caracter ales.

Acestea sunt scopurile pentru care ne-am decis să lucrăm din toate puterile și cu entuziasmul pe care ni-l dă inimile noastre tinere și pline de încredere. Vom consacra orele noastre de repaus, vom înfrunta oboselile și toate obstacolele ce ni s-ar pune în cale, fiind siguri că numai astfel ne facem datoria.

Nu ne îndoim însă, că vom fi apreciați și încurajați de conștientul nostru, de a căror ajutor avem atât de mare trebuință pentru realizarea scopului nostru. Semna Comitetul Cercului Studentesc Constanțean: Iancu Jianu, Ion I. Berberianu, Mihai Grigoriu, Marțian Magrin, Drand G. Aznavorian, A Vanef, Horia P. Grigorescu A. Ciocârdia și Marin Mazilescu.⁴

Dar războiul se așează cu moartea peste țară și timp de trei ani Dobrogea își ține fiii, ca și pe ai celorlalte provincii românești, pe front, în tranșee. Pacea s-a lăsat greu peste Europa și mai lung a fost drumul ei către provincia dintre Dunăre și Mare, râvnită de unii, lăsată de alții. Abia din anul 1919 a început a se reinstala normalitatea în viața provinciei.

Cercul studentesc constănțean s-a reactivat după război și la 30 mai 1919 și-a desfășurat prima ședință. Dorința studenților constănțeni a fost de a participa la refacerea orașului după război și a coopta noi membri.

Horia Grigorescu a propus ca pentru memoria studenților constănțeni jertfiți pe altarul patriei în primul război mondial să se bată o placă comemorativă cu numele acestora.

Delegația studenților constănțeni la congresul de la Brăila era reprezentată de Elena Petrescu, Radu Roșculeț și Horia Grigorescu.⁵

În noiembrie 1919 cercul studentesc din orașul și județul Constanța se organizase și constituise un comitet de conducere și de direcționare a intereselor studentești. Misiune

4. Liberalul Constanței, III, nr. 18, 10 ianuarie 1916; 1.

5. Dobrogea Jună, XIII, 38, 26 iunie 1919, p. 1.

1923. Filă din publicația Dobrogea Jună

principală: crearea unei solidarități între studenți pentru răspândirea culturii naționale în popor și ajutorarea reciprocă, precum și dorința de a întemeia în București, în viitor, un cămin al studenților dobrogeni. Solicită ajutor material primăriei. Semnează ca președinte al cercului H. P. Grigorescu, delegați, Ion Aldea, Radu Roșculeț.⁶

Cercul studentesc constănțean, care consemna în antet că este „recunoscut de onor Senatul universitar”, cu sediul la căminul cu același nume din București, organiza la Cazinoul din Constanța, la 26 aprilie 1930 spectacolul „Sâmbăta Tomei”.⁷

Mai târziu, Societatea studenților mediciști din București solicită ajutor pentru terminarea căminului din Schitu Măgureanu nr. 2, unde se vor adăposti 250 studenți în medicină din tot cuprinsul țării, inclusiv dobrogeni.

Consiliul Techirghiol pune rezoluția: „având în vedere frumosul scop al acestei instituții suntem de părere a li se da un ajutor de 3.000 lei și din partea acestei comune”.

6. SJCAN, fond Primărie, dosar 17/1919, p. 64.

7. SJCAN, fond Primăria Constanța, dosar 1/1930, p. 105.

Foto: Răzvan Militaru. Secvență din expoziția deschisă în holurile Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret "Jean Constantin".